

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Oman näköistä uraa rakentamassa

Henkilökohtaisten arvojen merkitys nuorten urasuunnittelun ja yrittäjyyden näkökulmasta

Yrittäjyyden
Pro gradu -tutkielma

Laatija:
Lilia Emaldynova

Ohjaajat:
KTT Sanna Ilonen
KTT Tommi Pukkinen

30.4.2026

Turku

Opiskelijan lausunto tekoölyn käytöstä tähän tutkielmaan liittyen:

En ole käyttänyt tekoälyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani.

Olen käyttänyt tekoälyä hyödyntäviä työkaluja tätä tutkielmaa kirjoittaessani. Tämä käyttö on dokumentoitu tutkielman liitteessä. Vakuutan, että tekoälyä käytettiin yliopiston ohjeistuksen mukaisella tavalla.

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Yrittäjyys

Tekijä: Lilia Emaldynova

Otsikko: Oman näköistä uraa rakentamassa – Henkilökohtaisten arvojen merkitys nuorten urasuunnittelun ja yrittäjyyden näkökulmasta

Ohjaajat: KTT Sanna Ilonen, KTT Tommi Pukkinen

Sivumäärä: 49 sivua (+ liitteet 8 sivua)

Päivämäärä: 30.4.2026

Tiivistelmä

Nuoruus on elämänvaihe, jolloin ammatilliset tavoitteet, arvot ja tulevaisuutta koskevat valinnat alkavat muotoutua. Viime vuosien aikana nuorten kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut Suomessa merkittävästi, ja yrittäjyys on näyttäytynyt monille nuorille yhä useammin houkuttelevana uravaihtoehtona erityisesti omien arvojen toteuttamisen näkökulmasta.

Aiempi tutkimus on osoittanut, että ihmisen käsitykset yrittäjyyden hyödyistä sekä motivaatio ryhtyä yrittäjäksi kytkeytyvät usein henkilökohtaisiin arvoihin. Erityisesti yksilöllisillä arvoilla on todettu olevan myönteinen yhteys yrittäjyysaikomuksiin, sillä yrittäjyys voi tarjota mahdollisuuden näiden arvojen toteuttamiseen. Nuorten yrittäjyysaikomuksiin vaikuttavia taustatekijöitä on tutkittu laajasti, mutta tarkastelu on painottunut pääosin määrällisiin lähestymistapoihin. Nuorten omia näkemyksiä ja merkityksenantoja arvojen roolista urasuunnittelun ja yrittäjyysaikomusten kontekstissa on tutkittu sen sijaan vähemmän.

Tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys tarkastelee sitä, millaisena uravaihtoehtona yrittäjyys näyttäytyy nuorille henkilökohtaisten arvojen näkökulmasta. Tutkimuksen päätutkimuskysymystä täsmennettiin kahdella alakysymyksellä, jotka tarkastelevat sitä, millaisia merkityksiä nuoret liittävät omiin arvoihinsa pohtiessaan tulevaisuuden uraansa sekä millaisena mahdollisuutena nuoret näkevät yrittäjyyden omien arvojensa toteuttamisen kannalta ja miten tämä heijastuu heidän yrittäjyysaikomuksiinsa.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentui kahden keskeisen käsitteen ympärille. Yrittäjyysaikomuksia tarkasteltiin Ajzenin Suunnittelun käyttäytymisen teorian avulla, joka selittää aikomusten muodostumista ennen konkreettista toimintaa. Henkilökohtaisia arvoja puolestaan jäsennettiin Schwartzin arvoteorian kautta, joka tarjosi välineitä nuorten arvopuheen tulkintaan sekä siihen, miten arvot kytkeytyvät urasuunnitteluun ja yrittäjyyden hahmottamiseen mahdollisena uravaihtoehtona.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena puolistrukturoitujen haastattelujen avulla. Aineisto koostui viidestä uransa alkuvaiheessa olevasta nuoresta, joiden elämäntilanteeseen liittyi koulutukseen ja tulevaisuuden uraan liittyvää pohdintaa.

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytettiin temaattista analyysiä. Tulokset osoittivat, että henkilökohtaisilla arvoilla on keskeinen merkitys nuorten urasuunnittelussa. Arvot kietoutuvat suoraan yhteen nuorten uratoiveiden kanssa ja ohjaavat sitä, millaisia työympäristöjä ja urapolkuja nuoret pitävät itselleen sopivina. Yrittäjyyden näkökulmasta nuorten arvot ohjaavat heidän kiinnostustaan yrittäjyyteen erityisesti silloin, kun he kokevat sen tarjoavan mahdollisuuden toteuttaa itselleen tärkeitä asioita, kuten autonomiaa, joustavuutta ja vaikutusvaltaa omaan työhönsä. Varsinaiseen aikomukseen ryhtyä yrittäjäksi liittyy kuitenkin myös monia muita taustatekijöitä, kuten osaamiseen, minäpystyvyyteen ja riskinsietoon liittyviä tekijöitä. Näin ollen yrittäjyys näyttäytyy nuorille uravaihtoehtona, joka voi tarjota väylän omien arvojen toteuttamiseen, mutta jota pidetään realistisena vasta silloin, kun omat taidot, kokemus ja elämäntilanne ovat siihen sopivia.

Avainsanat: yrittäjyys, yrittäjyysaikomukset, henkilökohtaiset arvot, Suunnittelun käyttäytymisen teoria, Schwartzin arvoteoria, urasuunnittelu, nuorten yrittäjyys

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
1.1	Tutkimuksen tausta ja merkitys	7
1.2	Tutkimuskysymykset	8
1.3	Tutkimuksen toteutus ja rajaukset	8
1.4	Tutkimuksen rakenne	9
2	Teoreettinen viitekehys	10
2.1	Yrittäjyysaikomukset	10
2.1.1	Yrittäjyysaikomukset käsitteenä	10
2.1.2	Suunnitellun käyttäytymisen teoria	11
2.1.3	Aiempi tutkimus nuorten yrittäjyysaikomuksista	13
2.2	Henkilökohtaiset arvot	15
2.2.1	Henkilökohtaiset arvot käsitteenä	15
2.2.2	Schwartzin arvoteoria	16
2.2.3	Aiempi tutkimus arvojen roolista yrittäjyysaikomuksissa	19
2.3	Teoreettinen yhteenveto	22
3	Tutkimuksen metodologia	24
3.1	Lähestymistapa	24
3.2	Aineiston keruu	25
3.3	Aineiston analyysi	29
3.4	Tutkimuksen luotettavuus	31
3.5	Tutkimusetiikka ja tietosuoja	32
4	Tutkimustulokset	33
4.1	Nuorten urasuunnittelua ohjaavat arvot	33
4.1.1	Itseohjautuvuuden arvot urasuunnittelun keskiössä	33
4.1.2	Urapohdintoihin liitetyt inhimilliset arvot	35
4.2	Arvot yrittäjyyden kontekstissa	37
4.2.1	Yrittäjyyttä tukevat arvot	37
4.2.2	Yrittäjyyttä rajoittavat arvot	39
4.3	Yhteenveto tuloksista	41
5	Johtopäätökset	43

5.1 Tulosten tulkinta	43
5.2 Jatkotutkimusehdotukset	46
Lähteet	47
Liitteet	50
Liite 1 Haastattelukysymykset	50
Liite 2 Ilmoitus tekoälyn (AI) käytöstä	52
Liite 3 Tietosuojailmoitus	54
Liite 4 Tutkimustiedote	56

KUVIOT

Kuvio 1. Suunnitellun käyttäytymisen teoria	11
Kuvio 2. Arvojen rakenteen malli	17
Kuvio 3. Suunnitellun käyttäytymisen teorian taustatekijät	22
Kuvio 4. Nuorten urasuunnittelua ohjaavat arvoteemat	41
Kuvio 5. Yrittäjyyteen liitetyt arvoteemat	42

TAULUKOT

Taulukko 1. Arvot ja niiden määritelmät	18
Taulukko 2. Tutkittavien taustatiedot	25
Taulukko 3. Ote temaattisen analyysin koodaustaulukosta	30

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja merkitys

Nuoruus on elämänvaihe, jolloin ammatilliset tavoitteet, arvot ja tulevaisuutta koskevat valinnat alkavat muotoutua (Malmström & Öqvist 2024, 188). Nuorten tulevaisuus -raportin (Nuorten yrittäjyys ja talous NYT 2025) mukaan nuorten kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut Suomessa viime vuosien aikana merkittävästi. Nuorten valmiudet yrityksen perustamiseen ovat kuitenkin usein rajalliset kokemuksen, taitojen ja resurssien puutteen vuoksi. Näiden haasteiden ylittämiseksi nuorille tulisi tarjota enemmän tukea ja kannustusta yrittäjyyteen sekä syventää ymmärrystä siitä, miten heidän kiinnostuksensa ja asenteensa yrittäjyyttä kohtaan kehittyvät jo ennen varsinaista havaittavaa toimintaa. (Malmström & Öqvist 2024; Guevara-Otero ym. 2026.)

Yrittäjyysaikomuksia ja niiden taustatekijöitä on tutkittu laajasti niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tutkimuksissa on pyritty selvittämään, miten varhaisessa vaiheessa olevien potentiaalisten yrittäjien aikomukset muodostuvat, sekä mitkä tekijät edistävät tätä prosessia, joka lopulta johtaa yrittäjyyteen. Aiemman tutkimuksen mukaan yrittäjäksi ryhtymiseen liittyvät motivaatiotekijät sekä käsitykset yrittäjyyden hyödyistä kytkeytyvät usein yksilön henkilökohtaisiin arvoihin. (Moriano ym. 2007; Fayolle ym. 2014.) Henkilökohtaiset arvot ohjaavat yksilön aikomuksia ja tätä kautta hänen käyttäytymistään ja päätöksentekoaan, minkä vuoksi niitä voidaan pitää keskeisinä ihmisen toiminnan selittäjinä. Arvot muodostavat perustan sille, miten yksilöt tekevät tärkeitä työuraansa ja työpaikkaansa koskevia valintoja ja päätöksiä, mikä korostaa niiden tarkastelun tärkeyttä myös yrittäjyysaikomusten yhteydessä. (Karimi & Makreet 2020; Hueso ym. 2021.)

Henkilökohtaisten arvojen ja yrittäjyysaikomusten välistä suhdetta on kuitenkin toistaiseksi tarkasteltu verrattain vähän, ja arvojen rooli on noussut osaksi yrittäjyystutkimusta vasta viime vuosina (Hueso ym. 2021, 206). Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisesti yksilöllisyyttä korostavat arvot kuten saavuttaminen, uudistumisen tarve ja itseohjautuvuus, ovat myönteisesti yhteydessä yrittäjyysaikomuksiin (Hueso ym. 2021, 206).

Nuorten liittämät mielikuvat yrittäjyyttä kohtaan heijastavat aina osaltaan heidän arvojaan, minkä vuoksi myös heidän suhtautumistaan yrittäjyyteen voidaan ymmärtää paremmin tutkimalla ja tunnistamalla heidän arvomaailmaansa (Haanpää & Tuppurainen 2012, 27). Nuorten yrittäjyysaikomuksiin vaikuttavia taustatekijöitä on tutkittu laajasti, mutta tarkastelu on painottunut pääosin määrällisiin lähestymistapoihin. Nuorten omia näkemyksiä ja merkityksenantoja arvojen roolista urasuunnittelun ja yrittäjyysaikomusten kontekstissa on tutkittu sen sijaan vähemmän.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys on:

- Millaisena uravaihtoehtona yrittäjyys näyttäytyy nuorille henkilökohtaisten arvojen näkökulmasta?

Tutkimuksen alakysymykset ovat:

- Millaisia merkityksiä nuoret liittävät omiin arvoihinsa pohtiessaan tulevaisuuden uraansa?
- Millaisena mahdollisuutena nuoret näkevät yrittäjyyden omien arvojensa toteuttamisen kannalta ja miten tämä heijastuu heidän yrittäjyysaikomuksiinsa?

1.3 Tutkimuksen toteutus ja rajaukset

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kahden keskeisen käsitteen ympärille: yrittäjyysaikomuksiin ja henkilökohtaisiin arvoihin. Yrittäjyysaikomuksia tarkastellaan Ajzenin Suunnitellun käyttäytymisen teorian avulla, joka auttaa määrittelemään yrittäjyysaikomuksen käsitettä ja ymmärtämään, miten aikomus yrityksen perustamisesta syntyy jo ennen varsinaista toimintaa. Henkilökohtaisia arvoja lähestytään Schwartzin arvoteorian kautta, joka tarjoaa välineitä nuorten arvopuheen tulkintaan sekä siihen, miten arvot kytkeytyvät urasuunnitteluun ja yrittäjyyden hahmottamiseen mahdollisena uravaihtoehtona.

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä tavoitteena on tuoda esille nuorten subjektiivisia näkemyksiä henkilökohtaisten arvojen roolista urasuunnittelun ja yrittäjyysaikomusten kontekstissa. Aineistonkeruussa hyödynnetään puolistrukturoituja yksilöhaastatteluita, jotka mahdollistavat sekä ennalta määriteltujen teemojen tarkastelun, että antavat tilaa tutkittavien omille näkemyksille ja kokemuksille.

Tutkimuksessa tehdään useita rajauksia, jotka koskevat tutkimuksen lähestymistapaa, käsiteltävää sisältöä sekä kohderyhmää. Laadullinen lähestymistapa mahdollistaa ilmiön syvällisen tarkastelun, mutta samalla rajaa tulosten yleistettävyyttä. Sisällöllisesti tutkimus keskittyy henkilökohtaisten arvojen tarkasteluun urasuunnittelun ja yrittäjyysaikomusten kontekstissa, jolloin muut mahdolliset taustatekijät jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Kohderyhmänä ovat uransa alkuvaiheessa olevat nuoret, joiden elämäntilanteeseen liittyy koulutukseen ja tulevaisuuden uraan liittyvää pohdintaa. Kohderyhmän rajausta tarkoittaa sitä, että tutkimus tarkastelee ilmiötä vain tässä kohderyhmässä sulkien muut kohderyhmät tarkastelun ulkopuolelle.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tämä tutkimus rakentuu viidestä pääluvusta. Johdannon jälkeen toisessa luvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, jossa tarkastellaan tutkimuksen kahta keskeistä käsitettä, yrittäjäyysaikomuksia ja henkilökohtaisia arvoja, sekä niihin liittyvää aiempaa tutkimusta. Kolmas luku käsittelee tutkimuksen metodologiaa. Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen lähestymistapaa, aineiston keruuta, analyysimenetelmää sekä tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä näkökulmia. Tutkimuksen neljäs luku esittelee tutkimustulokset ja niiden keskeiset havainnot. Viidennessä, tutkimuksen päätösluvussa, esitetään johtopäätökset ja annetaan ehdotuksia jatkotutkimukselle.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Yrittäjyysaikomukset

2.1.1 Yrittäjyysaikomukset käsitteenä

Yrittäjyyden uskotaan alkavan yksittäisestä ajatuksesta, joka voi vähitellen kehittyä aikomukseksi ryhtyä yrittäjäksi (Turayev & Cho 2018, 10). Tätä ominaisuutta, joka johtaa yksilöä suuntautumaan kohti yrittäjyyttä kutsutaan yrittäjyysaikomukseksi (Fayolle & Liñán 2014, Espiritu-Olmos & Sastre-Castillo 2015, 1595 mukaan). Yrittäjyysaikomus voidaan määritellä henkilön omaksi vaakaaksi käsitykseksi siitä, että hän aikoo perustaa uuden yrityksen ja suunnittelee tietoisesti tekevänsä niin tulevaisuudessa (Thompson 2009, Turayev & Cho 2018, 11 mukaan). Yrittäjyysaikomus kuvaa sitä yksilön mielentilaa, joka ohjaa hänen huomionsa, kokemuksensa ja toimintansa kohti ajatusta uuden yritystoiminnan perustamisesta (Hueso ym. 2021, 208).

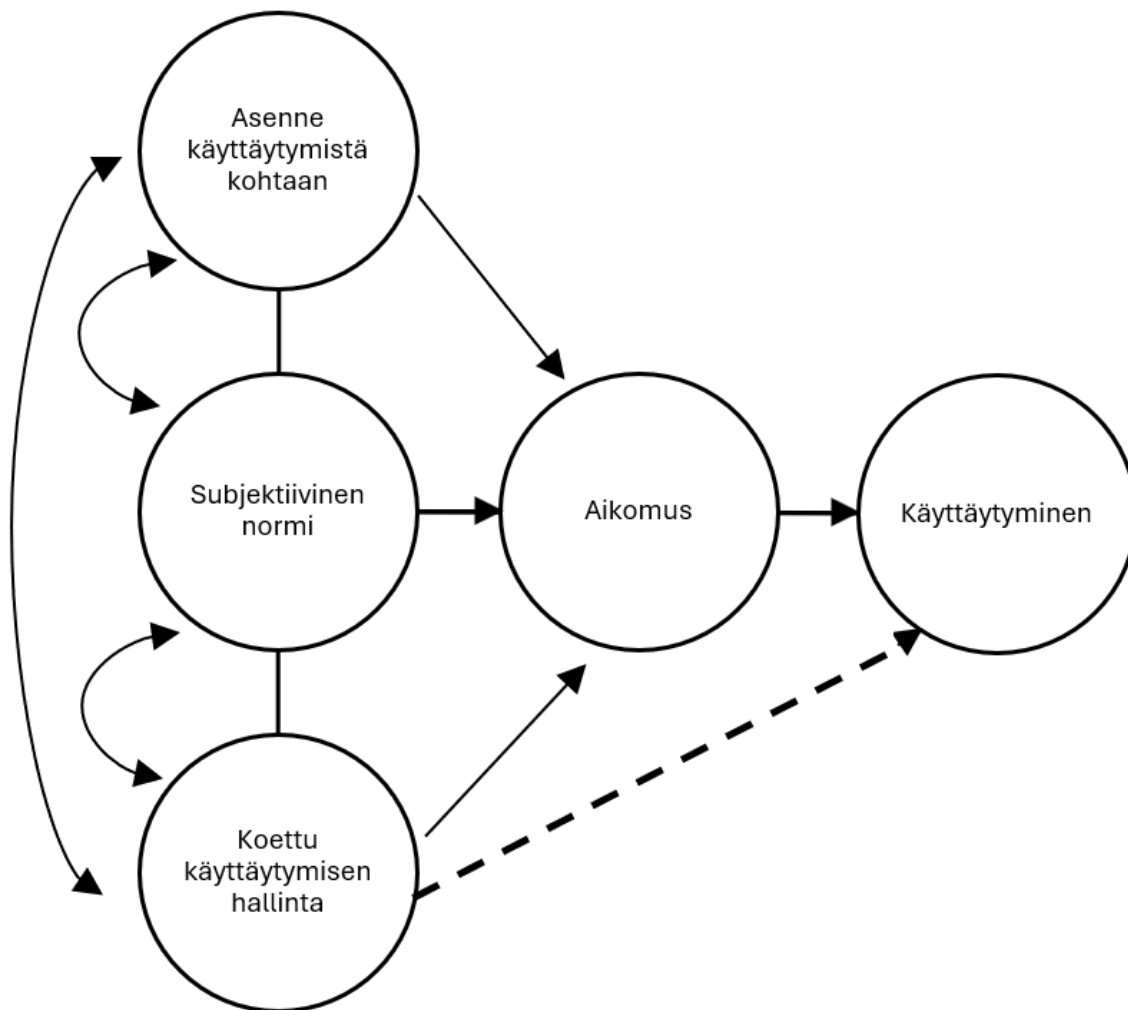
Yrittäjäksi ei ryhdytä refleksinomaisesti, vaan se vaatii huomattavaa suunnittelua. Yksilöt reagoivat ja käsittelevät ympäristöstään tulevia mahdollisuuksia, kuten havaittuja markkinarakoja, jonka jälkeen ryhtyvät rakentamaan havaittua mahdollisuutta kannattavaksi liikeideaksi. Koska tällainen käyttäytyminen on tyypillisesti yksilöille harvinaisempaa ja vaikeammin havaittavaa, on psykologiassa kirjallisuudessa todettu, että aikomukset ovat paras ennustaja tämänkaltaiselle suunnitelmalliselle käyttäytymiselle. (Krueger ym. 2000, 411.) Aikomuksilla on keskeinen rooli päätöksessä perustaa uusi yritys, ja niiden syntyminen on ensimmäinen vaihe pitkässä prosessissa, joka lopulta johtaa uuden yrityksen perustamiseen. Näin ollen ne ovat tärkein ja välittömin yrittäjien tulevaa käyttäytymistä ennustava tekijä, jonka takia niiden taustatekijöiden ymmärtäminen on olennainen osa yrittäjäkäyttäytymisen tutkimista. (Karimi & Makreet 2020, 1–2.)

Yrittäjyysaikomuksia on tutkittu jo vuosikymmenien ajan, mutta siitä huolimatta, tutkijoilla on edelleen vain rajallinen käsitys siitä, mitkä tekijät todellisuudessa johtavat yksilöä ryhtymään yrittäjäksi (Markman ym. 2002, Zhao ym. 2005, 1265 mukaan). Perinteisesti yrityksen perustamista on pidetty ensisijaisesti taloudellisena päätöksenä, mutta uudemmat havainnot yrittäjyyden tutkimuksessa viittaavat siihen, että yrittäjäksi ryhtymisen taustalla voi olla myös muita kuin taloudellisia motiiveja. Esimerkiksi lifestyle-yrittäjyyttä koskeva kirjallisuus korostaa, että monet yrittäjät tavoittelevat ennen kaikkea itsensä toteuttamista, autonomiaa ja arvojensa mukaista elämäntapaa taloudellisen hyödyn sijaan (Ivanycheva ym. 2024, 2252). Samoin sosiaalisen yrittäjyyden tutkimus on tuonut esiin, että yrittäjäksi ryhtymisen keskeisiä motivaation lähteitä voivat olla myös yhteiskunnalliset ja sosiaaliset tavoitteet (Kummitha ym. 2025, 557–559).

Yrittäjäksi ryhtymisen motiivien uskotaan kumpuavan yksilön omista uskomuksista, jotka heijastavat hänen henkilökohtaisia tarpeitaan ja ohjaavat häntä ryhtymään yrittäjämäiseen toimintaan (Kirkley 2016, 298). Motivaatiot voivat toimia ratkaisevana tekijänä, jotka muuntavat yksilön piilevän aikomuksen konkreettiseksi toiminnaksi ja siten täydentävät aikomusten ja toteutuneen käyttäytymisen välisen ketjun (Carsrud & Brännback 2011, 12).

2.1.2 Suunnitellun käyttäytymisen teoria

Yrittäjyysaikomuksia on tutkittu useiden teoriamallien avulla tavoitteena luoda mahdollisimman johdonmukainen, yleistettävä ja teoreettisesti vahva viitekehys niiden ymmärtämiseen ja ennustamiseen (Krueger ym. 2000; Karimi & Makreel 2020). Yksi keskeisimmistä ja yleisimmin käytetyistä malleista aikomusten selittäjänä yrittäjyyden tutkimuksissa on Ajzenin (1991) Suunnitellun käyttäytymisen teoria (Theory of Planned Behaviour), jonka keskeiset osa-alueet on esitetty kuviossa 1 (Kautonen ym. 2015, 655).

Kuvio 1. Suunnitellun käyttäytymisen teoria (Ajzen 1991)

Teoria kuvaa aikomuksen voimakkuutta käyttäytymistä edeltävänä tekijänä, ja sitä sovelletaan erityisesti niissä tilanteissa, joissa pyritään ymmärtämään yrittäjämäisen käyttäytymisen syntyä jo ennen varsinaisia konkreettisia tekoja. (Kautonen ym. 2013; Karimi & Makreel 2020; Hueso ym. 2021.) Toisin kuin monet muut teoriomallit, Suunnitellun käyttäytymisen teoria tarjoaa yhtenäisen ja laajasti sovellettavan viitekehysten, jonka avulla voidaan ymmärtää ja ennustaa yrittäjyysaikomuksia huomioimalla sekä henkilökohtaiset että sosiaaliset taustatekijät (Krueger ym. 2000, Fayolle ym. 2014, 680 mukaan).

Teorian mukaan ihmisen käyttäytymistä ohjaavat hänen aikomuksensa toimia tietyllä tavalla. Aikomukset voidaan nähdä yksilön valmiutena toteuttaa tietty käyttäytyminen, ja niiden oletetaan heijastavan motivaatiotekijöitä, jotka ohjaavat myöhempää toimintaa. Ne kertovat, kuinka paljon vaivaa henkilö on valmis näkemään tietyn teon toteuttamiseksi. Yleisesti ottaen, mitä vahvempi aikomus on, sitä todennäköisemmin käyttäytyminen myös toteutuu. (Ajzen 1991, 181, 188.)

Aikomukset muodostuvat kolmen tekijän kautta: asenne käyttäytymistä kohtaan, subjektiivinen normi ja koettu käyttäytymisen hallinta. Asenne käyttäytymistä kohtaan kuvaa yksilön positiivista tai negatiivista arviointia tietystä toiminnasta. Subjektiivinen normi heijastaa sitä, miten yksilö kokee muiden odotukset ja suhtautumisen kyseiseen toimintaan. Koettu käyttäytymisen hallinta puolestaan kertoo, kuinka helpoksi tai vaikeaksi yksilö arvioi tämän toiminnan toteuttamisen. Mitä myönteisempi yksilön asenne ja subjektiivinen normi ovat ja mitä suurempi on koettu käyttäytymisen hallinta, sitä vahvempi on hänen aikomuksensa toteuttaa kyseinen käyttäytyminen. (Ajzen 1991, 181, 188.) Yrittäjyyden kontekstissa tämän voi tulkita seuraavasti: mitä myönteisemmin yksilö arvioi yrittäjämäistä toimintaa, mitä kannustavampana hän kokee muiden suhtautumisen siihen ja mitä kyvykkäämpänä hän kokee itsensä, sitä vahvempi on hänen aikomuksensa harjoittaa yrittäjämäistä käyttäytymistä (Kautonen ym. 2013, 699).

Vaikka aikomuksia on tässä luvussa tarkasteltu ensisijaisesti yrittäjyysprosessin ensimmäisenä vaiheena, on tärkeää huomioida, että yrittäjyysaikomusten rooli ei ole yrityksen perustamisprosessissa aina täysin yksiselitteinen eikä se välttämättä aina toimi yrittäjyysprosessin lähtökohtana. Kaikki teot ja valinnat, jotka lopulta johtavat uuden yrityksen syntyyn, eivät välttämättä ole alun perin olleet tietoisesti yrittäjyyteen tähtääviä. Tyypillinen esimerkki on harrastustoiminnasta liikkeelle lähtenyt polku, jossa yksilö havahtuu vähitellen siihen, että omasta kiinnostuksenkohteesta on mahdollista rakentaa kannattava liiketoiminta. Toisaalta ihmiset voivat toimia myös yrittäjämäisesti hyödyntäen olemassa olevia keinoja ja resursseja ilman selkeää, ennalta määriteltyä tavoitetta oman yrityksen perustamisesta. (Kautonen ym. 2015, 657.)

2.1.3 Aiempi tutkimus nuorten yrittäjyysaikomuksista

Nuorten yrittäjyysaikomuksia on tutkittu laajasti kansainvälisesti. Tutkimukset ovat kohdistuneet erityisesti Suunnitellun käyttäytymisen teorian keskeisiin tekijöihin - asenteisiin, subjektiivisiin normeihin ja koettuun käyttäytymisen hallintaan - ja niiden vaikutukseen niin toisen asteen opiskelijoiden kuin eri koulutustaustoista tulevien yliopisto-opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksiin. (Turayev ym. 2018, 10.) Tässä alaluvussa aiempien tutkimusten tarkastelu rajataan Suomessa toteutettuihin tutkimuksiin, sillä ne tarjoavat tämän tutkimuksen kohderyhmän kannalta relevantin kontekstin.

Joensuu-Salo ym. (2016) toteutetussa tutkimuksessa selvitettiin, miten toisen asteen opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset kehittyvät opintojen aikana ja valmistumisen jälkeen. Tutkimuksessa testattiin Suunnitellun käyttäytymisen teorian toimivuutta pitkäaikaisaineistolla tarkastelemalla, miten asenteiden, lähipiirin tuen ja pystyvyysuskomusten muutokset sekä sukupuoli ja vanhempien roolimallit vaikuttavat yrittäjyysaikomusten kehitykseen. Tulokset toivat esiin muun muassa sen, että toisen asteen yrittäjyyskasvatuksessa olisi erityisen tärkeää panostaa asennekasvatukseen sekä opiskelijoiden uskon vahvistamiseen omiin yrittäjyystaitoihinsa.

Siikin (2019) diplomityössä tarkasteltiin määrällisin keinoin suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden minäpystyvyyden vaikutusta yrittäjyysaikomuksiin hyödyntämällä vuoden 2018 GUESS-tutkimuksen aineistoa. Saaduilla tuloksilla tutkimus totesi, että yrittäjyysaikomuksilla ja yrittäjämäisellä minäpystyvyydellä, eli sillä, miten hyvin yksilö uskoo kykenevänsä suoriutumaan tietystä tehtävästä, on yhteyttä toisiinsa.

Vilénin (2022) diplomityö tutki korkeakouluopiskelun ja siellä tehtävien yrittäjyystoimenpiteiden vaikutusta opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten kehittymiseen ja yrittäjyysuraan. Tulokset osoittivat, että kannustava, hyvin toteutettu ja työelämälähtöinen opetus edistää opiskelijoiden osaamisen kehitystä, ja tätä kautta vaikuttaa myönteisesti muun muassa heidän asenteisiin yrittäjyyttä kohtaan.

Turunen (2018) tarkasteli pro gradussaan yrittäjyysaikomusten lyhytaikaisia muutoksia ennen ja jälkeen yrittäjäroolimallivideoiden katsomisen. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että multimediaan perustuva yrittäjyysopetus voi jopa lyhyessä ajassa muokata opiskelijoiden käsityksiä yrittäjyydestä, ja näin lisätä heidän kiinnostustansa yrittäjyyttä kohtaan.

Hintikka ym. (2023) tutkimuksessa tarkasteltiin, miten nuoret suomalaiset arvioivat omaa ja ikätovereidensa asennoitumistaan yrittäjyyteen. Tutkimustulokset osoittivat, että nuorten asenteet yrittäjyyttä kohtaan näyttäisivät olevan paremmalla tasolla verrattuna aikaisempiin vuosiin. Tutkimuksen mukaan nuoret kokevat itsensä ja ikätovereidensa suhtautuvan yrittäjyyteen yleensä myönteisesti,

mikä viittaa tutkimuksen mukaan siihen, että nuoret pitävät yrittäjyyttä myös varteenotettavana työllistymisvaihtoehtona.

Hintikan ym. (2023) tutkimuksen tuloksia puoltaa myös Nuorten yrittäjyys ja talous NYT-järjestön toteuttama Nuorten tulevaisuus -raportti vuodelta 2025, jonka mukaan nuorten kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut viime vuosien aikana merkittävästi. Vuonna 2022 yrittäjyydestä oli kiinnostunut 38 % vastanneista, kun taas vuonna 2025 osuus oli kasvanut jo 51 %:iin. Raportti on keskeinen tämän tutkimuksen teemojen kannalta myös siksi, että sen tulokset osoittavat nuorten yrittäjyyskiinnostuksen kytkeytyvän vahvasti yrittäjyyden tarjoamaan mahdollisuuteen tehdä itselleen merkityksellistä ja omien arvojen mukaista työtä.

Edellä esiteltyjen tutkimusten perusteella voidaan todeta, että nuorten yrittäjyysaikomuksia koskeva tutkimus on pääosin toteutettu määrällisin menetelmin keskittyen erityisesti opiskeluympäristöihin. Opiskelijoiden näkemykset ovat erityisen kiinnostavia, sillä he ovat elämäntilanteessa, jossa tulevaisuuden uravaihtoehtoja pohditaan aktiivisesti, jolloin myös yrittäjyys voi muodostua heille varteenotettavaksi vaihtoehdoksi.

Tutkimusten tulokset viittaavat siihen, että nuorten ja opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset muodostuvat monien yksilöllisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden kautta. Nuorten asenteet, heidän pystyvyysuskomuksensa sekä lähipiirin tuki nousevat keskeisimmiksi taustatekijöiksi nuorten yrittäjyysaikomusten tarkastelussa.

Tulokset tukevat myös aiemmin esiteltyä Suunnitellun käyttäytymisen teorian näkökulmaa, jonka mukaan yksilön asenteet, subjektiiviset normit ja koettu käyttäytymisen hallinta ovat keskeisiä tekijöitä yrittäjyysaikomusten muodostumisessa. Lisäksi tutkimukset korostavat opetuslähtöisten yrittäjyystoimenpiteiden merkitystä opiskelijoiden osaamisen kehittämisessä ja sitä kautta myönteisten yrittäjyysasenteiden vahvistumisessa.

Huomionarvoista kuitenkin on, että aiemmissa nuorten yrittäjyysaikomuksia tarkastelevissa tutkimuksissa henkilökohtaisten arvojen roolia on käsitelty verrattain vähän, vaikka samalla on todettu, että nuorten suhtautuminen yrittäjyyteen kytkeytyy usein juuri heidän henkilökohtaisiin arvoihinsa (Haanpää & Tuppurainen 2012, 27). Tämä tutkimusaukko korostaa tarvetta tarkastella nuorten arvomaailmaa, jotta heidän käsityksiään yrittäjyydestä voidaan ymmärtää paremmin, sekä muodostaa perustellun lähtökohdan seuraavassa alaluvussa esiteltävälle henkilökohtaisten arvojen teoreettiselle viitekehykselle.

2.2 Henkilökohtaiset arvot

2.2.1 Henkilökohtaiset arvot käsitteenä

Schwartz (2012) kuvailee henkilökohtaisia arvoja yksilön käsityksinä toivotuista päämääristä, jotka ohjaavat hänen päätöksentekoaan ja motivoivat niiden kanssa yhdenmukaista käyttäytymistä. Ro-keach (1973) mukaan ne ovat ihmisen pysyviä uskomuksia siitä, että tietty käyttäytymistapa tai elämän päämäärä on henkilökohtaisesti ja sosiaalisesti parempi kuin vaihtoehtoiset tavat tai päämäärät (Kirkley 2016, 298). Henkilökohtaiset arvot muodostavat keskeisen selityksen ihmisen toiminnalle ja ovat yksi merkittävimmistä tekijöistä, jotka ohjaavat yksilön aikomuksia ja sitä kautta myöhem-
pää käyttäytymistä (Hueso ym. 2021, 207).

Ihmiset pyrkivät tietoisesti suuntaamaan elämäänsä tiettyyn suuntaan, ja tätä ohjaavat heidän sisäis-tämänsä arvot. Jokaisella ihmisellä on lukuisia arvoja, joita he kokevat eri tavalla tärkeäksi. Yksilöl-lisyyttä arvostavat henkilöt ottavat vastuuta, ovat omavaraisia ja toimivat itseään kunnioittaen. Saa-vutuksia painottavat pyrkivät puolestaan menestymään valitsemassaan toiminnassa, kun taas riippu-mattomuutta arvostavat ihmiset arvioivat tilanteita ja toimivat niissä itsenäisesti riippumatta muista. (Kirkley 2016, 298–299.) Arvot ovat yksilöllisiä ja henkilökeskeisiä. Tietyllä arvolla voi olla yh-delle ihmiselle erittäin suuri merkitys, kun taas toiselle se merkitsee vähemmän. (Schwartz 2012, 3.) Ilman hierarkkisesti jäsenyvä arvojärjestelmää yksilö ei pystyisi tekemään päätöksiä tai suuntaa-maan toimintaansa kohti tavoitteitaan (Hueso ym. 2021, 207).

Arvojen merkitys perustuu niiden kykyyn ohjata tavoitteiden asettamista ja toimia päätöksenteon kriteereinä epäselvissä tai epävarmoissa tilanteissa. Ihmiset kokevat luontevaksi toimia arvojensa mukaisesti, koska he tavoittelevat yhtenäisyyttä ajatustensa ja toimintansa välillä. (Hueso ym. 2021, 207.) Esimerkiksi itsenäisyyttä tavoitteleva yksilö pohtii, mitä itsenäisyys hänelle merkitsee, hän hakeutuu muiden itsenäisten ihmisten seuraan ja osallistuu toimintoihin ja rooleihin, jotka vahvista-vat ja tukevat hänen käsitystään omasta itsenäisyydestään (Kirkley 2016, 299).

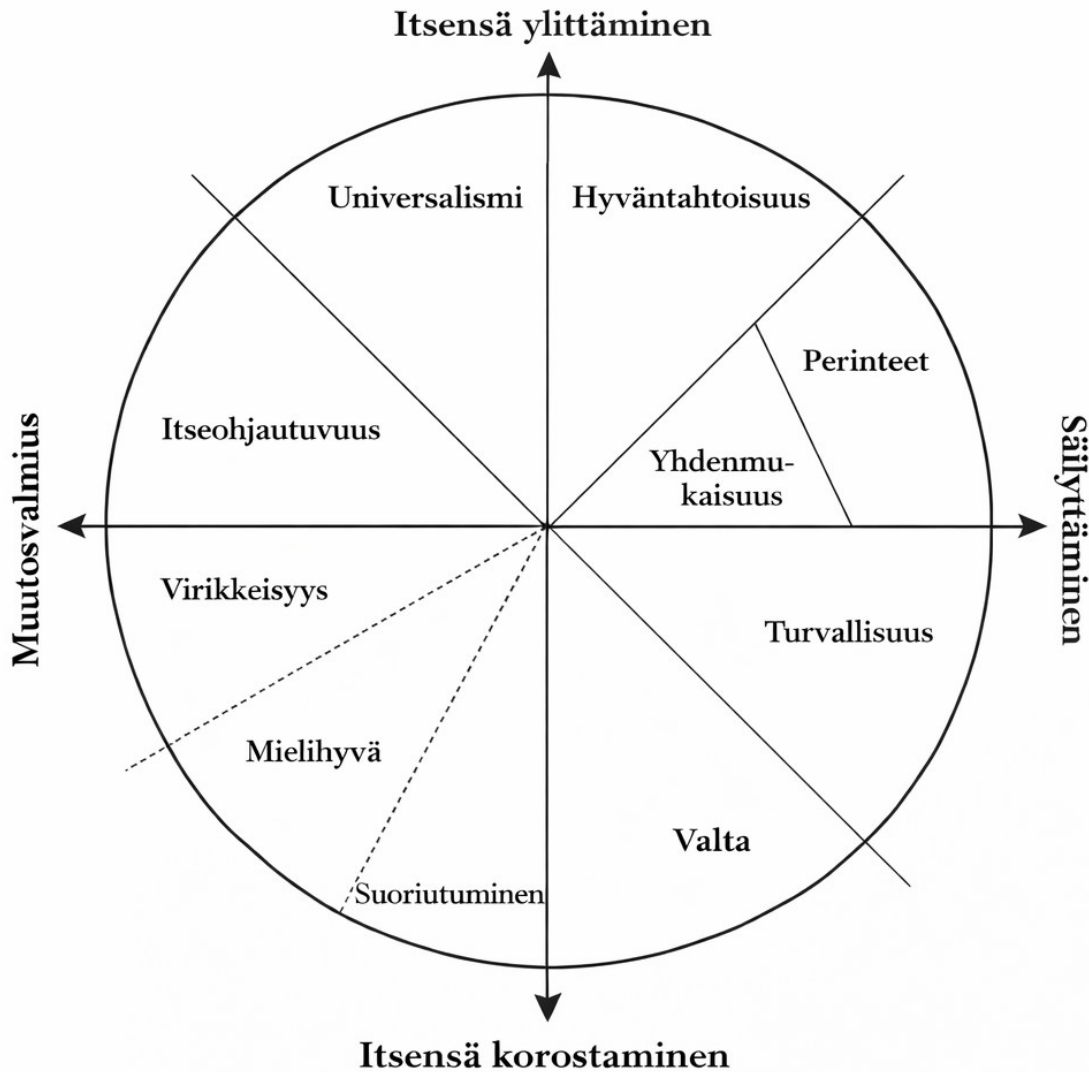
Kun mahdollisuus edistää jotakin itselleen hyvin merkityksellistä arvoa tulee esiin, se herättää auto-maattisesti myönteisen reaktion kyseistä toimintaa kohtaan. Mitä paremmin jokin toiminta tukee it-selleen tärkeitä tavoitteita, sitä houkuttelevammalta se alkaa tuntua. Mitä tärkeämpi jokin tavoite yksilölle on, sitä vahvemmin hän motivoituu suunnittelemaan toimintaansa huolellisesti toteuttaak-seen sen. Mitä korkeammalle arvo asetetaan, sitä todennäköisemmin ihminen laatii toimintasuunni-telmia, jotka auttavat käytännön toiminnassa. (Fayolle ym. 2014, 680.)

Arvot heijastuvat myös ihmisten käyttäytymisessä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa muiden ihmisten kanssa. Niitä voidaan havaita epäsuorasti esimerkiksi siinä, miten ihminen osoittaa luottamusta, uskollisuutta tai kunnioitusta perhettään, ystäviään tai työorganisaatiotaan kohtaan. Kaiken käyttäytymisen ei kuitenkaan voida katsoa johtuvan arvoista, sillä osa ihmisen toiminnasta muodostuu automaattisina reaktioina ympäristöön ilman tietoista pohdintaa. Arvot aktivoituvat ja tulevat tietoisuuteen erityisesti epäselvissä tilanteissa ja epävarmuuden vallitessa. (Schwartz 1996; Ajzen & Fishbein 2000, Kirkley 2016, 299 mukaan.)

2.2.2 Schwartzin arvoteoria

Henkilökohtaisista arvoista on olemassa monenlaisia teorioita, mutta Schwartzin arvoteoria (1992) on todennäköisesti yleisimmin käytetty ja pätevin malli niiden selittämiseen (Karimi & Makreel 2020; Hueso ym. 2021). Yrittäjyystutkimuksissa teoriaa on hyödynnetty laajasti erityisesti tarkasteltaessa arvojen yhteyksiä yrittäjyysaikomuksiin (Hueso ym. 2021, 212). Arvoteoria soveltuu maailmanlaajuisesti: ihmiset joutuvat tasapainoilemaan avoimuutta muutokselle korostavien arvojen ja toisaalta säilyttävien, perinteitä vaalivien arvojen välillä. Samoin he kokevat ristiriitaa itsensä ylittämiseen tähtäävien arvojen ja omaa etua korostavien arvojen välillä. (Schwartz 2012, 17.)

Schwartzin arvoteoria määrittelee ja selittää kymmenen universaalia arvotyyppiä, joiden määritelmät on esitelty taulukossa 1. Nämä arvot muodostavat kuvio 2 mukaisen ympyrärakenteen, joka heijastaa niiden motivaatiotavoitteiden välistä yhteensopivuutta tai ristiriitaa. Kuvion vierekkäiset arvot tukevat toisiaan, kun taas vastakkaiset arvot ovat ristiriidassa keskenään. Schwartz ryhmittelee nämä kymmenen arvoa neljään pääulottuvuuteen: itsensä ylittäminen (universalismi ja hyväntahtoisuus), säilyttäminen (perinteet, yhdenmukaisuus ja turvallisuus), itsensä korostaminen (valta ja suoriutuminen) sekä muutosvalmius (virikkeisyys ja itseohjautuvuus). Mielihyvän arvo sijoittuu arvoympyrässä suoriutumisen ja virikkeisyyden väliin, ja se sisältää piirteitä molemmista ulottuvuuksista. Mielihyvän arvo jätetään yleensä tarkastelun ulkopuolelle, kun keskitytään arvojen pääulottuvuuksiin. (Schwartz 2012; Gorgievski ym. 2018; Hueso ym. 2021; Helkama 2025.)

Kuvio 2. Arvojen rakenteen malli (Schwartz 1992; mukailen Helkama 2025)

Ensimmäinen vastakkainasettelu tapahtuu muutosvalmiuden ja säilyttämisen välillä. Näissä ulottuvuuksissa kuvataan ristiriitaa sellaisten arvojen välillä, jotka korostavat itsenäistä ajattelua, toimintaa, tunteita ja muutosvalmiutta, sekä niiden arvojen, jotka painottavat järjestystä, itsensä rajoittamista, perinteiden vaalimista sekä muutoksen vastustamista. Toinen vastakkainasettelu tapahtuu itsensä korostamisen ja itsensä ylittämisen arvojen välillä. Näissä ulottuvuuksissa ristiriidassa keskenään ovat arvot, jotka korostavat omien etujen tavoittelua, menestystä ja valta-aseman hakemista, sekä ne, jotka painottavat huolenpitoa yhteiskunnasta ja muiden hyvinvoinnista. Schwartzin mukaan ihmiset voivat tavoitella keskenään ristiriidassa olevia arvoja, mutta eivät samanaikaisesti. Arvoja toteutetaan pikemminkin eri tekojen kautta, eri aikoina ja erilaisissa konteksteissa. (Schwartz 2012; Karimi & Makreel 2020; Hueso ym. 2021; Helkama 2025.)

Kuvion oikean puolen arvot, hyväntahtoisuudesta yhdenmukaisuuteen, edustavat yhteisöllisiä arvoja. Hyväntahtoisuus korostaa vapaaehtoista huolenpitoa muiden hyvinvoinnista, kuten

avuliaisuutta, rehellisyyttä, vastuullisuutta ja uskollisuutta. Perinteiden arvot liittyvät perinteiden kunnioittamiseen, niihin sitoutumiseen ja oman elämänosan hyväksymiseen. Yhdenmukaisuus puolestaan sisältää arvoja, kuten tottelevaisuus, itsekuri ja kohteliaisuus. (Schwartz 2012; Helkama 2025.)

Kuvion vasemman puolen arvot, itseohjautuvuudesta valtaan, painottuvat puolestaan yksilökeskisyyteen. Itseohjautuvuus viittaa luovuuteen, vapauteen ja kykyyn valita omat tavoitteet sekä uteliaisuuteen etsiä uusia tapoja toimia ja oppia. Virikkeisyys tarkoittaa halua elää jännittävää ja monipuolista elämää sekä uskallusta hakeutua uusiin ja rohkeutta vaativiin kokemuksiin. Valta liittyy yhteiskunnallisen aseman ja arvostuksen tavoitteluun sekä haluun hallita resursseja ja ihmisiä. Suoriutuminen puolestaan korostaa henkilökohtaisen menestyksen tavoittelua, joka saavutetaan osoittamalla pätevyyttä sosiaalisten mittapuiden mukaan. (Schwartz 2012; Helkama 2025.)

Näiden alueiden rajalle sijoittuvat turvallisuus ja universalismi muodostavat niin sanottuja sekatyyppejä, sillä ne sisältävät sekä yksilö- että yhteisökeskeisiä ulottuvuuksia. Universalismi käsittelee huolta laajemman yhteiskunnan ja maailman jäsenten hyvinvoinnista sekä luonnon hyvinvoinnista sisältäen tasa-arvon, maailmanrauhan ja ympäristön suojelun arvoja. Turvallisuuden arvot puolestaan liittyvät yhteiskunnalliseen järjestykseen sekä kansalliseen ja perheen turvallisuuteen. (Schwartz 2012; Helkama 2025.)

Taulukko 1. Arvot ja niiden määritelmät (Schwartz 2012; mukailen Helkama 2025)

Arvo	Määritelmä
Universalismi	Kaikkien ihmisten hyvinvoinnin ja luonnon ymmärtäminen, arvostaminen, suvaitseminen ja suojeleminen
Hyväntahtoisuus	Sellaisten ihmisten hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen, joiden kanssa ollaan usein henkilökohtaisessa kontaktissa
Perinteet	Oman kulttuurin tai uskonnon välittämien tapojen ja ajatusten kunnioittaminen, sitoutuminen ja niiden hyväksyminen
Yhdenmukaisuus	Sellaisten tekojen, taipumusten ja impulssien hillintä, jotka häiritsevät tai vahingoittavat toisia ja rikkovat sosiaalisia odotuksia tai normeja
Turvallisuus	Yhteiskunnan, suhteiden ja oma turvallisuus, sopusointu ja vakaus
Valta	Yhteiskunnallinen asema ja arvostus, ihmisten ja resurssien hallitseminen

Arvo	Määritelmä
Suoriutuminen	Henkilökohtainen menestys osoittamalla pätevyyttä sosiaalisten mittapuiden mukaan
Mielihyvä	Omakohmainen mielihyvä ja aistinautinto
Virikkeisyys	Jännitys, uutuus ja haasteet elämässä
Itseohjautuvuus	Itsenäinen ajattelu ja toimintojen valitseminen, luominen, tutkiminen

2.2.3 Aiempi tutkimus arvojen roolista yrittäjyysaikomuksissa

Henkilökohtaisia arvoja on tutkittu paljon päätöksenteon ja käyttäytymisen tutkimuksissa, mutta yrittäjyyden tutkimuksissa, sekä erityisesti yrittäjyysaikomusten näkökulmasta niitä on tarkasteltu vähemmän (Karimi & Makreet 2020, 2). Yrityksen perustaminen on monivaiheinen ja aikaa vievä prosessi, joka edellyttää erilaisten tehtävien toteuttamista useissa eri vaiheissa. Tästä syystä sitä voidaan parhaiten luonnehtia tavoitteelliseksi käyttäytymiseksi. Koska henkilökohtaiset arvot ohjaavat sekä tavoitteiden asettamista että niiden saavuttamista, tulisi niiden olla merkittävässä roolissa myös yrittäjyysaikomusten määrittämisessä. (Hueso ym. 2021, 208.)

Yrittäjyyttä on kuvattu arvoihin pohjautuvaksi prosessiksi, jossa arvot ohjaavat yrittäjämäistä käyttäytymistä motivoimalla yksilöä ja lisäämällä halua nähdä vaivaa niiden toteutumiseksi. Näin ollen myös motivaatio ryhtyä yrittäjäksi kytkeytyy kunkin yksilön henkilökohtaisiin arvoihin. (Kirkley 2016, 298.)

Arvojen ja motivaatioiden välillä on läheinen yhteys, sillä molemmat kytkeytyvät henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Yrittäjyyden motivaatiota selittävät teoriat voidaan karkeasti jakaa kahteen pääkategoriaan. Toinen kategorioista korostaa yksilön sisäisiä tarpeita, kuten saavuttamisen tai itsenäisyyden halua, kun taas toinen kategoria painottaa yksilön motivaation kasvua erilaisten ulkoisten tekijöiden, kuten kannustimien kautta. Yrittäjää voivat samanaikaisesti motivoida niin sisäiset kuin ulkoiset tekijät. (Fayolle ym. 2014, 682–683.)

Koska arvot, asenteet ja käsitykset vaihtelevat yksilöittäin, myös päätös ryhtyä yrittäjäksi on hyvin henkilökohtainen (Fayolle ym. 2014, 683.) Arvot vaikuttavat myös siihen, millaisen yrityksen ihminen päättää perustaa ja siihen, kenestä ylipäättään tulee yrittäjä ja kenestä ei (Conger 2012, Ettis

2022, 109 mukaan). Yrittäjyysprosessin tarkastelun kannalta on keskeistä ymmärtää henkilökohtaisten arvojen merkitys suhteessa yrittäjyysaikomuksiin, sillä tämä auttaa hahmottamaan laajemmin, miten arvot kytkeytyvät eri yrittäjyyden osa-alueisiin (Ettis 2022, 109).

Schwartzin (2012) mukaan yksilöt hakeutuvat sellaisiin ammatteihin ja urapoluille, jotka vastaavat heidän arvojaan. Yrittäjyyden tutkimuksissa on todettu, että yksilöllisyyttä korostavat arvot pitävät sisällään sellaisia piirteitä, jotka voidaan nähdä edistävän yrittäjyyttä sekä uusien yritysten perustamista. Yksilöt, joille yksilöllisten arvojen mukaiset tavoitteet ovat keskeisiä, suuntautuvat todennäköisemmin yrittäjyyteen, sillä yrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden näiden arvojen toteuttamiseen. (Karimi & Makreel 2020, 2–3.)

Schwartzin arvomallissa tällaisia yksilöllisiä arvoja edustavat muutosvalmiuden sekä itsensä korostamisen ulottuvuudet. Muutosvalmiuden arvoja korostavat ihmiset arvostavat itsenäistä ajattelua ja toimintaa. He kaipaavat usein vaihtelua, ja saavuttavat tätä erilaisten seikkailujen ja uusien kokemusten kautta. He kokevat haastavat työtehtävät usein houkuttelevina ja hyödyntävät luovasti älyllisiä kykyjään esimerkiksi uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä. Ihmiset, jotka priorisoivat uteliaisuutta, sietävät hyvin muutosta, eivätkä pelkää ottaa riskejä, ja joilla on vahva tarve toimia itsenäisesti sekä halu työskennellä omien päätösten mukaisesti, suuntautuvat todennäköisemmin omalla urallaan yrittäjyyteen, sillä se voi tarjota heille väylän tällaisten sisäistettyjen arvojen toteuttamiseen. (Fayolle ym. 2014; Kirkley 2016; Karimi & Makreel 2020.)

Itsensä korostamisen arvoja tärkeänä pitävät yksilöt motivoituvat henkilökohtaisista saavutuksista. Heille tärkeitä asioita ovat valta, sosiaalinen tunnustus ja resurssien hallinta. (Gorgievski ym. 2018, 459.) Tutkimusten mukaan itsensä korostamisen arvot liittyvät vahvasti erityisesti sellaisiin yrittäjyysaikomuksiin, joiden taustalla on taloudellisen menestyksen tavoittelu (Kruse ym. 2019, 62–63). Lisäksi yrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden johtaa muita ja päästä korkeaan rahalliseen tuottoon, tarjoten itsensä korostamisen arvoja painottaville ihmiselle väylän näiden toteuttamiseen (Gorgievski ym. 2018, 459).

Kirkley (2016) korostaa, että ihmiset, jotka haluavat toteuttaa itseään oman yritystoimintansa kautta, omaavat tietynlaisen sisäistetyn arvojärjestelmän, joka mahdollistaa itsensä ilmaisemisen ainutlaatuisella tavalla. Hänen mukaansa keskeisimpiä yrittäjämäiseen käyttäytymiseen liittyviä arvoja ovat itsenäisyys, kunnianhimo, omien tavoitteiden asettaminen, luovuus ja rohkeus. Yrittäjämäinen toiminta on itseohjautuvaa, sisäisesti motivoitunutta sekä itsekuria vaativaa. Itseohjautuvuus korostuu siinä, että yksilö pystyy tekemään päätöksiä toimiakseen itsenäisesti ja hallitakseen omaa tulevaisuuttaan. Sisäinen motivoituneisuus ilmenee yksilön tarpeena olla luova ja kunnianhimoinen

ja, että hänellä on vapaus asettaa omia tavoitteitaan. Lisäksi yrittäjämäinen toiminta edellyttää itseuria, sillä asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaatii huomattavaa energiaa ja sitkeyttä.

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että yrittäjyyttä tukevat arvot eivät pelkästään vahvista yksilön kokemusta siitä, että yrittäjyys voisi tarjota hänelle väylän henkilökohtaisten arvojen toteuttamiseen, mutta ne myös edistävät yksilön myönteistä suhtautumista yrittäjyyteen mahdollisena uravaihtoehtona. Tämä heijastaa jo aiemmin mainittua havaintoa siitä, että arvot suuntaavat yksilöitä kohti sellaista toimintaa, joka vastaa heidän omia tavoitteitaan ja joita he siksi pitävät erityisen kiinnostavina ja houkuttelevina. (Karimi & Makreel 2020, 4.)

Yrittäjyyttä tukevat arvot edistävät myös yrittäjyystaitojen oppimista, mikä jälleen vahvistaa yksilön myönteistä asennetta yrittäjyyttä kohtaan. Kirkleyn (2016) mukaan yrittäjämäinen toiminta ei ole mahdollista ilman tarvittavaa tietoa, taitoja ja kokemusta. Ne henkilöt, jotka harjoittavat yrittäjämäistä toimintaa tai toimivat yrittäjämäisesti, omaavat keskimäärin laajemman tietopohjan, paremmat taidot ja enemmän kokemusta. Näin ollen yrittäjyystaitojen kehittäminen lisää yksilön luottamusta omaisiin kykyihinsä toimia yrittäjänä ja täten vahvistaa yksilön yrittäjyyteen liittyvää minäpystyvyyttä. (Kirkley 2016; Karimi & Makreel 2020.)

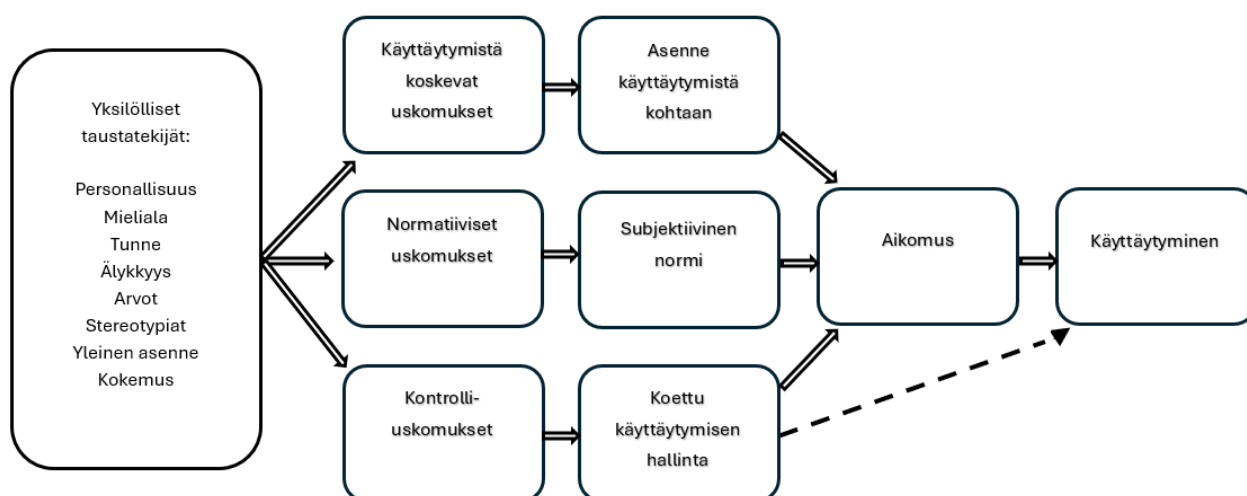
Yrittäjyydessä piilee myös paljon riskejä. Yrittäjämäinen toiminta vaatii huomattavaa fyysistä ponnistelua, myös psyykkistä ja henkistä kuormitusta. Mitä taitavampi, tietävämpi ja kokeneempi yksilö on, sitä paremmin ja itsevarmemmin hän suhtautuu erilaisten riskien kohtaamiseen. Vaikka yksilö omaisi hyvän riskinsietokyvyn, tulisi hänen olla myös tietoinen mahdollisista epäonnistumisista ja merkittävistä menetyksistä. Ne ihmiset, jotka eivät korosta edellä mainittuja yksilöllisiä arvoja saattavat yhdistää yrittäjyyden todennäköisemmin epäonnistumisen pelkoon kuin menestymisen mahdollisuuteen. Tästä syystä ne, jotka pitävät yrittäjyyteen yhdistettyjä ominaisuuksia työssään epähoukuttelevana suuntautuvat mieluummin työskentelemään palkkatyöhön jo olemassa oleviin yrityksiin. (Kirkley 2016; Gorgievski ym. 2018.)

2.3 Teorettinen yhteenveto

Tämän tutkimuksen teorettinen viitekehys rakentuu kahden keskeisen käsitteen ympärille. Yrittäjyysaikomuksia lähestytään Ajzenin Suunnitellun käyttäytymisen teorian kautta, jota on laajasti hyödynnetty yrittäjyyden tutkimuksissa selittämään, miten aikomus yrityksen perustamisesta muodostuu jo ennen konkreettista toimintaa.

Henkilökohtaisia arvoja puolestaan käsitellään Schwartzin arvoteorian avulla. Laajasti arvojen tutkimuksissa käytetty teoria jäsentää kymmenen universaalia arvotyyppiä ja niiden välisiä suhteita. Teoriaa on hyödynnetty yrittäjyyden tutkimuksissa erityisesti arvojen ja yrittäjyysaikomusten välisen yhteyden tarkastelussa. Tässä tutkimuksessa arvoteoria tarjoaa välineet nuorten arvopuheen tulkintaan sekä siihen, miten arvot kytkeytyvät urasuunnitteluun ja yrittäjyyden hahmottamiseen mahdollisena uravaihtoehtona.

Kuvio 3 havainnollistaa, miten tutkimuksen keskeiset käsitteet - yrittäjyysaikomukset ja henkilökohtaiset arvot - kytkeytyvät toisiinsa teoreettisesti ja muodostavat perustan tutkimuksen analyysille.

Kuvio 3. Suunnitellun käyttäytymisen teorian taustatekijät (Ajzen & Fishbein 2000; mukailen Kirkley 2016)

Suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaan erilaisilla yksilöllisillä taustatekijöillä, kuten arvoilla, voi olla epäsuora vaikutus yksilön aikomuksiin ja sitä kautta hänen käyttäytymiseensä teorian keskeisten osatekijöiden - asenteiden, subjektiivisen normin ja koetun käyttäytymisen hallinnan - kautta (Ajzen 2011, 1123). Kirkleyn (2016) esittämä malli (kuvio 3) havainnollistaa tätä prosessia

osoittamalla, miten arvot muovaavat yksilön uskomuksia, jotka puolestaan ohjaavat näitä kolmea aikomusten muodostumisen kannalta keskeistä tekijää.

Yrittäjyyden kontekstissa henkilökohtaiset arvot muovaavat uskomuksia esimerkiksi siitä, millaisena uravaihtoehtona nuoret näkevät yrittäjyyden, kuinka realistisena tai riskialttiina he sitä pitävät ja millaisia valmiuksia he ajattelevat yrittäjyyden edellyttävän. Nämä uskomukset vaikuttavat edelleen siihen, miten nuoret arvioivat yrittäjyyden houkuttelevuutta ja omaa kyvykkyyttään toimia yrittäjänä.

3 Tutkimuksen metodologia

3.1 Lähestymistapa

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä tavoitteena oli tuoda esille nuorten subjektiivisia näkemyksiä henkilökohtaisten arvojen roolista urasuunnittelun ja yrittäjyysai-
komusten kontekstissa. Laadullinen lähestymistapa valikoitui siitä syystä, että se mahdollistaa tutki-
musaiheen syvällisen tarkastelun ja sellaisten merkitysten esiin tuomisen, joita määrällisin menetel-
min olisi vaikeampi tavoittaa.

Laadullisen tutkimusmenetelmän keskeinen piirre on, että sen aineisto on kirjallista, sanallista, ääni-
tettyä tai visuaalista materiaalia, joka mahdollistaa ilmiöiden tulkinnan ja kuvaamisen sen sijaan,
että se keskittyisi niiden mittaamiseen (Eriksson & Kovalainen 2016, 83). Aineistona voi toimia esi-
merkiksi haastattelut, havainnoinnit, omaelämäkerrat tai muuhun tarkoitukseen tuotettu kirjallinen,
kuvallinen tai äänitetty materiaali (Eskola & Suoranta 1998). Tässä tutkimuksessa aineisto muodos-
tui nuorten haastatteluista, jotka litteroitiin ja analysoitiin tulkinnallisesti.

Eskola ja Suoranta (1998) kuvaavat laadulliselle tutkimukselle ominaisiksi piirteiksi muun muassa
tutkittavien näkökulman korostamisen, harkinnanvaraisen otannan sekä hypoteesittomuuden. Nämä
piirteet esiintyvät myös tässä tutkimuksessa. Tutkimuksessa korostuu nuorten oma näkökulma ja
heidän arvoilleen antamat merkitykset, aineisto kerättiin harkinnanvaraisesti valituilta osallistujilta,
ja aineiston analyysi eteni aineistoon tukeutuen ilman ennalta lukittuja oletuksia tuloksista, mikä
kuvastaa tutkimuksen hypoteesitonta ja tulkinnallista luonnetta. Tutkimuksessa keskityttiin myös
suhteellisen pieneen määrään haastatteluja, joita analysoitiin perusteellisesti. Näin ollen aineiston
tieteellisyys perustuu määrän sijaan sen laatuun. (Eskola & Suoranta 1998.)

Tutkimuksessa hyödynnettiin pääosin teorialähtöistä eli deduktiivista lähestymistapaa, jossa aineis-
ton analyysia ohjasivat ennalta valitut teoreettiset näkökulmat. Teorialähtöiselle tutkimukselle on
ominaista tutkimustehtävän kannalta keskeisten teorioiden valitseminen sekä aiempien tutkimusten
systemaattinen esittäminen. (Juhila 2021.) Tässä tutkimuksessa analyysia ohjasivat aiemmassa kir-
jallisuudessa esitetyt näkemykset henkilökohtaisten arvojen ja yrittäjyysai-
komusten välisestä suh-
teesta erityisesti yksilöllisten arvojen näkökulmasta.

Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tulkinta kulkee mukana koko
tutkimusprosessin ajan. Tässä tutkimuksessa tämä näkyi esimerkiksi tutkimuskysymysten tarkentu-
misena aineistonkeruun edetessä sekä aineiston ja teorian rinnakkaisena tarkasteluna erityisesti

analyysin ja johtopäätösten muodostamisen vaiheissa. Analyysin edetessä aineistosta nousi esiin myös sellaisia teemoja, kuten yhteisöllisiin arvoihin liittyviä merkityksiä, joita ei ollut alun perin käsitelty teoreettisessa viitekehyksessä. Tämän vuoksi teoriaosuutta täydennettiin huomioimaan aineistossa esiin nousseet uudet näkökulmat, jotta analyysi vastasi mahdollisimman tarkasti nuorten omia merkityksenantoja.

3.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen osallistujia etsittiin tutkijan lähipiirin avulla tiedustelemalla, tuntevatko he tutkimukseen sopivia henkilöitä. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat uransa alkuvaiheessa olevat nuoret, joiden elämäntilanteeseen liittyi koulutukseen ja tulevaisuuden uraan liittyvää pohdintaa. Tutkimukseen osallistui lopulta viisi nuorta. Osallistujamäärän katsottiin tuottavan riittävästi monipuolista aineistoa tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimuskysymysten kannalta. Tutkittavien ikä sijoittui 18–22 vuoden välille. Tarkkaa ikärajausta ei asetettu etukäteen, vaan ikäjakauma muodostui tutkimusjoukon perusteella. Kaikkia tutkittavia yhdisti lukiotausta, mutta tämäkään ei ollut tutkimukseen osallistumisen kriteeri.

Tutkittavien yksityisyyden suojaamiseksi heihin viitataan tulososiossa nimimerkeillä: *Nuori 1*, *Nuori 2*, *Nuori 3*, *Nuori 4* ja *Nuori 5*. Taulukossa 2 esitetään tutkittavien keskeiset taustatiedot.

Taulukko 2. Tutkittavien taustatiedot

Nimimerkki	Ikä	Sukupuoli	Koulutus	Haastattelun kesto
Nuori 1	19	Nainen	Ylioppilas	45min
Nuori 2	22	Mies	Ylioppilas	44min
Nuori 3	18	Nainen	Lukiolainen	41min
Nuori 4	19	Nainen	Ylioppilas	42min
Nuori 5	19	Nainen	Ylioppilas	45min

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla yksilöhaastatteluilla. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelijalla on ennalta laadittu kysymysrunko, mutta kysymysten järjestystä ja sanamuotoja voidaan joustavasti muokata tilanteen mukaan. Tällaisten haastattelujen etuna on se, että ne tuottavat suhteellisen systemaattista ja kattavaa aineistoa, mutta haastattelujen sävy säilyy keskustelvana ja epämuodollisena, mikä antaa tilaa tutkittavien omille näkemyksille ja kokemuksille.

(Eriksson & Kovalainen 2016, 94–95.)

Kaikki haastattelut toteutettiin verkkokokoustyökalun välityksellä. Alusta mahdollisti haastattelujen nauhoittamisen ja automaattisen äänitallenteen tuottamisen. Haastatteluja ohjasi teemoittain jäsenelty kysymysrunko, joka rakentui tutkimuksen keskeisten käsitteiden ja valitun teoreettisen viitekehyksen pohjalta.

Teemojen järjestys rakentui siten, että keskustelu eteni haastateltavien taustoista ja urasuunnitelmista kohti arvoja ja lopulta arvojen ja yrittäjyyden välisen suhteen tarkastelua. Haastattelujen aikana esitettiin myös tarkentavia kysymyksiä, jotta saatiin kattavampi ymmärrys haastateltavien ajatuksista ja näkemyksistä kysymysteemojen ympärillä.

Ennen varsinaisten teemojen käsittelyä haastateltaville kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, aineiston luottamuksellisesta käsittelystä sekä anonymiteetin toteutumisesta. Tämän jälkeen haastattelut etenivät kuuden teeman mukaisesti.

Ensimmäisessä teemassa kartoitettiin haastateltavien taustaa ja nykytilannetta. Keskustelussa käsiteltiin haastateltavien tämänhetkistä opiskelu- ja työtilannetta, aiempia opinto- ja työkokemuksia sekä tulevaisuuteen liittyviä ajatuksia ja suunnitelmia. Näiden lisäksi teemassa tarkasteltiin lyhyesti niitä tekijöitä, joita haastateltavat liittivät siihen, miksi ovat hakeutuneet tai ovat hakeutumassa juuri tiettyihin opiskelu- ja työpaikkoihin.

Toisessa teemassa tarkasteltiin haastateltavien näkemyksiä tulevaisuuden työstä ja urasta syvemmällä tasolla. Haastateltavat pohtivat sekä lyhyen että pitkän aikavälin uratavoitteitaan, työssä tärkeinä pitämiään asioita sekä kokemuksia, jotka ovat muovanneet heidän käsitystään itselleen sopivasta urapolusta.

Kolmannessa teemassa tarkasteltiin haastateltavien henkilökohtaisia arvoja. Haastateltavia pyydettiin kuvaamaan heille merkityksellisiä arvoja, perustelemaan niiden tärkeyttä sekä pohtimaan, ovatko arvot muuttuneet ajan myötä.

Neljännessä teemassa syvennettiin siihen, miten arvot näyttäytyvät työ- ja urapohdinnoissa. Haastateltavat pohtivat sellaisia arvoja, joiden toteutuminen työssä olisi itselleen erityisen tärkeää, onko olemassa sellaisia uravaihtoehtoja, jotka olisivat ristiriidassa omien arvojen kanssa sekä ovatko he kohdanneet jo sellaisia tilanteita, joissa arvot ovat vaikuttaneet työpaikkojen valintojen suhteen tehtyihin päätöksiin.

Viidennessä teemassa kartoitettiin haastateltavien käsityksiä yrittäjyydestä. Keskustelussa käsiteltiin yrittäjyyteen liitettyjä mielikuvia, nuorten kiinnostusta ryhtyä yrittäjiksi sekä yrittäjyyden houkuttelevia ja toisaalta haastavina arvioituja piirteitä.

Viimeisessä eli kuudennessa teemassa tarkasteltiin yrittäjyyden ja henkilökohtaisten arvojen välistä suhdetta. Haastateltavat pohtivat, voiko yrittäjyys toimia arvojen toteuttamisen keinona tai toisaalta niiden toteutumista rajoittavana tekijänä, sekä miten yrittäjyys vertautuu palkkatyöhön arvojen näkökulmasta.

Lopuksi haastateltaville annettiin vielä mahdollisuus tuoda esille sellaisia asioita, joita ei ollut aiemmin käsitelty, mutta jotka he kokivat tärkeiksi arvojensa, urasuunnittelunsa tai yrittäjyyden näkökulmasta. Haastattelun runko on kokonaisuudessaan esitetty tutkimuksen liitteessä 1.

Haastattelutilanteissa havaittiin, että nuorten oli ajoittain vaikea tunnistaa ja sanoittaa arvojaan ilman konkreettista kontekstia. Arvojen tunnistaminen ja reflektointi helpottui usein silloin, kun keskustelu kytkeytyi nuorten omiin kokemuksiin, valintoihin ja elämäntilanteisiin. Tämän vuoksi analyysissä oli tärkeää huomioida myös haastateltavien yksilölliset taustat ja lähtökohdat.

Seuraavaksi esitetyt lyhyet kuvaukset haastateltavien yksilöllisistä lähtökohdista luovat kokonaiskuvan nuorten tämänhetkisestä tilanteesta, sekä tarjoavat pohjan heidän myöhempien urasuunnitelmien ja arvopuheen tarkastelulle.

Nuori 1 on valmistunut lukiosta ja pitää tällä hetkellä välivuotta. Hän suunnittelee hakevansa ammattikorkeakouluun ensisijaisesti fysioterapian opintoihin. Kiinnostus fysioterapian alaan juontaa juurensa hänen omasta urheilutaustastaan, jonka kautta hän on päässyt seuraamaan fysioterapeuttien työtä läheltä. Nuori 1 tuo esiin kiinnostuksensa yrittäjyyttä kohtaan ja toteaa, että fysioterapeuttien työ on luonteeltaan sellaista, että sitä olisi mahdollista harjoittaa myös oman yrityksen kautta. Hänen päätoiminen urheilu-uransa on toistaiseksi mahdollistanut vain satunnaisten töiden tekemisen, kuten esimerkiksi oman lajin kerho- ja valmennustoiminnan parissa, ja näin ollen rajannut mahdollisuuksia kerryttää työkokemusta samassa määrin kuin monilla samanikäisillä.

Nuori 2 aloitti ylioppilaaksi valmistumisensa jälkeen insinööriopinnot, mutta koki alan vastaavan heikosti omia kiinnostuksenkohteitaan, minkä vuoksi opinnot keskeytyivät ensimmäisen vuoden aikana. Nuori 2:lle on kertynyt monipuolista kokemusta erilaisista työtehtävistä, joita hän on tehnyt sekä lukioaikana että välivuosinaan. Hän on työskennellyt muun muassa rakentajana, pihojen huoltajana sekä kevytyrittäjänä myynnin parissa. Tällä hetkellä hän työskentelee koulunkäynninohjaajana alakoulussa, jonka lisäksi hän valmentaa urheilujoukkuetta. Työskentely lasten ja nuorten

parissa on innostanut häntä hakemaan yliopistoon luokanopettajan tutkinto-ohjelmaan, mutta pidemmällä aikavälillä hänen unelmanaan on toimia ammattivalmentajana urheilun parissa.

Nuori 3 opiskelee vielä lukiossa ja suunnittelee hakevansa valmistumisensa jälkeen yliopistoon opiskelemaan logopediaa tavoitteenaan valmistua puheterapeutiksi. Hän kertoo saaneensa itse puheterapeutin apua nuorempana, ja tämä onkin muodostunut keskeiseksi motiiviksi alalle hakeutumiselle. Tähän mennessä Nuori 3:lle on kertynyt työkokemusta kesätöistä huoltoasemalla, jonka lisäksi hän on tehnyt avustavia työtehtäviä vanhempansa työpaikalla sähköalan yrityksessä.

Nuori 4 on myös valmistunut ylioppilaaksi. Tällä hetkellä hän pitää välivuotta tehden koulusijaisuuksia alakoulussa, jonka lisäksi hän on työskennellyt myös sijaisena päiväkodissa. Valmistumisen jälkeen hän haki ammattikorkeakouluun medianomin tutkintoon, mutta ei tullut valituksi. Sitten hänen suunnitelmansa ovat muuttuneet. Koulussa työskentely on saanut hänet kiinnostumaan luokanopettajan ja erityisesti erityisopettajan työstä, joiden opintoihin hän aikoo ensisijaisesti hakeutua tulevassa yhteishaussa. Nuori 4:lle on kertynyt työkokemusta myös torimyynnistä sekä sairaalan keittiössä työskentelystä.

Nuori 5 pitää myös välivuotta. Valmistuttuaan ylioppilaaksi hän haki opiskelemaan ammattikorkeakouluun fysioterapian opintoihin, muttei tullut valituksi. Omakohtainen kokemus fysioterapian ammatillisesta tuesta jo varhaisesta iästä saakka on motivoinut alalle hakeutumista, ja hän aikoo hakea opiskelemaan tutkinto-ohjelmaan myös tulevassa yhteishaussa. Välivuotta hän on viettänyt työskentelemällä päivittäistavarakaupassa ja grillillä. Tämän lisäksi hän on yrittäjävanhempiansa kautta päässyt työskentelemään monenlaisissa keikkaluonteisissa tehtävissä esimerkiksi tapahtuma-alalla sekä kiinteistöhuollon parissa.

Kaikkien nuorten koulutusvalintoja ja tulevaisuuden urahaaveita yhdistävät heidän henkilökohtaiset kokemuksensa aloista. Nuori 1 on urheilijana seurannut läheltä fysioterapeuttien työtä, mikä on herättänyt kiinnostuksen alaa kohtaan. Nuorten 2 ja 4 kiinnostus hakeutua luokanopettajiksi kumpuaa heidän kiinnostuksestaan nähdä ihmisten kehitystä oman toiminnan kautta sekä aiemmasta kokemuksestaan nuorten parissa työskentelystä. Nuori 3 on saanut nuorempana puheterapeutin apua, mikä on herättänyt halun auttaa muita samalla tavalla kuin hän itse on aikanaan saanut. Vastaavasti Nuori 5 mainitsee tarvinneensa fysioterapian palveluja omiin vaivoihinsa jo varhaisesta iästä saakka.

Nuorten työkokemus on tähän mennessä karttunut pääosin läheisten suhteiden ja verkostojen kautta. Työtehtäviin hakeutumista ovat yleensä ohjanneet ensisijaisesti käytännön syyt, kuten tarve hankkia

työkokemusta ja ansaita rahaa, eikä niinkään varsinainen kiinnostus kyseisiä aloja tai työtehtäviä kohtaan. Osalle nuorista näistä varhaisista työkokemuksista on kuitenkin syntynyt kiinnostus jatkaa kyseisen alan opiskelua ja mahdollisesti työskennellä sillä myös tulevaisuudessa.

3.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin lähtökohtana oli faktanäkökulma, jossa huomio kohdistuu siihen, mitä aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä. Faktanäkökulmassa pyritään tavoittamaan tutkittavaa todellisuutta mahdollisimman läheltä ja esittämään se lukijalle tutkijan teoreettisesti perusteltujen tulkintojen kautta. (Jokinen 2021.)

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytettiin temaattista analyysiä. Tässä analyysimenetelmässä aineistosta nostetaan esille tutkimusongelman kannalta keskeisiä toistuvia teemoja, jonka jälkeen aineistosta poimitaan otteita näiden teemojen alle. Näin ollen teemoista rakentuu eräänlainen koodikirja, joka tukee aineiston järjestelmällistä tulkintaa. Temaattisessa analyysissä on tärkeää huomioida, että haastattelun teemat eivät ole sama asia kuin analyysin tuloksena syntyvä teemoittelu. Teemat muodostuvat nimenomaan analyysin tuloksena. Temaattiselle analyysille on ominaista myös suorien sitaattien esittäminen tutkimustulosten osiossa, jolloin lukijalle tarjotaan konkreettinen näkemys siitä, mihin analyysi perustuu. (Cassell & Bishop 2019; Juhila 2021.)

Aineiston analyysi toteutettiin Braun ja Clarken (2006) esittämän temaattisen analyysin kuusiportaisen mallin mukaisesti. Aineiston läpikäynti aloitettiin litteroimalla nauhoitetut haastattelut Turun yliopiston UTU Transcriber -tekoälypalvelun avulla, jossa ladattu äänitiedosto muunnettiin tekstitiedostoksi. Analyysi käynnistyi litteroitujen haastattelujen huolellisella läpikäynnillä, jonka aikana aineistoon perehdyttiin useaan kertaan ja siitä tehtiin alustavia havaintoja. Tämän jälkeen aineistosta koodattiin systemaattisesti tutkimuskysymyksiin liittyviä ilmauksia, jonka lisäksi aineistoa pelkistettiin poistamalla siitä tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisia kohtia. Koodien pohjalta muodostettiin alustavia teemoja, joita tarkasteltiin suhteessa sekä yksittäisiin koodeihin että koko aineistoon. Teemoja muokattiin ja rajattiin niin, että ne muodostivat sisäisesti johdonmukaisia ja toisistaan erottuvia kokonaisuuksia. Taulukko 3 havainnollistaa, miten yksittäisistä aineisto-otteista muodostettiin koodit sekä lopulliset teemat.

Taulukko 3. Ote temaattisen analyysin koodaustaulukosta

Aineisto-ote	Koodi	Pääteema
"Haluan itse määritellä omat työajat ja työn sisällön."	Työn autonomia	Itseohjautuvuuden arvot
"Tykkään siitä rytmistä, että mulla on päivät töitä ja illat ja viikonloput vapaat."	Työn ja vapaa-ajan tasapaino	Itseohjautuvuuden arvot
"Tykkään opettamisesta ja valmentamisesta siksi, että nään siinä, kun joku kehittyy ja saavuttaa omaa potentiaalia."	Toisten auttaminen ja tukeminen	Inhimilliset arvot
"Mulle on tosi tärkeää tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Se, että kaikki olisi vähän niin kuin samalla viivalla."	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Inhimilliset arvot
"Yrittäjänä olisi enemmän päätäntävaltaa siihen, että voi vapaammin muokata omaa päivärytmiä"	Mahdollisuus muokata omaa työrytmiä	Yrittäjyyttä tukevat arvot
"Yrittäjyydessä houkuttelee ainakin se, että voi itse tehdä päätöksiä, ja vaikuttaa siihen, kuinka monta asiakasta tapaa päivässä ja millaiset omat työajat on."	Mahdollisuus hallita työn sisältöä ja työmäärää	Yrittäjyyttä tukevat arvot
"Yrittäjyydessä on niin paljon vastuuta ja kaikki on tavallaan susta itsestään kiinni."	Vastuu ja paineet	Yrittäjyyttä rajoittavat arvot
"Yrittäjyydessä helposti voisi mennä siihen, että esimerkiksi no mä otan tuohon iltaan nyt vielä yhden asiakkaan ja ei osaa sanoa ei."	Hallitsematon työmäärä	Yrittäjyyttä rajoittavat arvot

Aineiston analyysin pohjalta tutkimuksen tulososio jaettiin kahteen alalukuun tutkimuskysymysten mukaisesti. Ensimmäinen alaluku tarkastelee arvoja, jotka ohjaavat nuorten urasuunnittelua, ja vastaa tutkimuskysymykseen siitä, millaisia merkityksiä nuoret liittävät omiin arvoihinsa pohtiessaan tulevaisuuden uraansa. Aineistosta nousseet pääteemat *itseohjautuvuuden arvot* ja *inhimilliset arvot* kuvaavat niitä arvoulottuvuuksia, joiden kautta nuoret jäsentävät uratoiveitaan ja työelämään liittyviä odotuksiaan.

Toinen alaluku vastaa tutkimuskysymykseen siitä, millaisena mahdollisuutena nuoret näkevät yrittäjyyden omien arvojensa toteuttamisen kannalta ja miten tämä heijastuu heidän yrittäjyysaikomuksiinsa. Aineistosta muodostuneet pääteemat *yrittäjyyttä tukevat arvot* ja *yrittäjyyttä rajoittavat arvot* kuvaavat niitä arvotekijöitä, jotka joko vahvistavat tai heikentävät nuorten näkemyksiä yrittäjyydestä arvojen kannalta mielekkäänä uravaihtoehtona ja sitä kautta heidän aikomustaan ryhtyä yrittäjiksi.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Yksi laadullisen tutkimuksen haasteista on, miten vakuuttaa tutkimuksen lukijat sen tieteellisestä luonteesta, laadusta ja luotettavuudesta. Laadullisen tutkimuksen arvioinnin tulisi tapahtua koko tutkimusprosessin ajan, ei vasta sen lopussa. (Eriksson & Kovalainen 2016, 305–307.)

Liiketaloustieteellisen tutkimuksen arvioinnin perusviitekehys muodostuu reliabiliteetista, validiteetista ja yleistettävyydestä. Reliabiliteetti kuvaa sitä, missä määrin mittari, menetelmä tai tutkimusprosessi tuottaa saman tuloksen toistettaessa. Validiteetti viittaa siihen, missä määrin tutkimuksessa tehdyt johtopäätökset antavat tarkan kuvauksen tai selityksen tapahtuneesta. Yleistettävyys liittyy taas siihen, missä määrin tutkimustuloksia voidaan soveltaa tai laajentaa laajempaan kontekstiin. (Eriksson & Kovalainen 2016, 305–307.)

Tässä tutkimuksessa reliabiliteetin varmistamiseksi haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina ennalta laaditun kysymysrungon avulla, mikä takasi samojen teemojen käsittelyn kaikilla tutkittavilla. Lisäksi tutkimuksen eri vaiheet on dokumentoitu mahdollisimman läpinäkyvästi mahdollistaakseen tutkimuksen toistettavuuden. Tutkimuksen validiteetti näkyy siten, että aineiston keruu ja analyysi on suunniteltu tukemaan tutkimuskysymyksiä ja tutkimuksen tavoitteita. Puolistrukturoidut haastattelut mahdollistivat tutkittavien omien näkökulmien ja merkitysten esiin tulemisen, mikä vahvisti tutkimuksen kykyä kuvata ja selittää ilmiötä tarkasti.

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tavoitteena on kuvata jotakin tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä

(Eskola & Suoranta 1998). Tämän vuoksi tämän tutkimuksen tulokset eivät ole menetelmänsä takia tilastollisesti yleistettävissä, mutta ne tuottavat syvällisen ymmärryksen tutkittavasta ilmiöstä ja voivat olla hyödyllisiä samankaltaisissa tilanteissa, joissa tavoitteena on ymmärtää nuorten arvojen merkityksiä urasuunnittelun ja yrittäjyysaikomusten kontekstissa.

3.5 Tutkimusetiikka ja tietosuoja

Luottamuksellisuus, tietoon perustuva suostumus ja tutkimukseen osallistujien suojaaminen muodostavat keskeisen perustan empiiriselle aineistonkeruulle (Eriksson & Kovalainen 2016, 77). Tämä tutkimus toteutettiin yleisiä eettisiä periaatteita sekä Turun yliopiston tietosuojaohjeistusta noudattaen.

Haastattelukutsujen yhteydessä osallistujille toimitettiin kirjallinen tietosuojailmoitus sekä tutkimustiedote (liite 3 ja 4), joissa kuvattiin tutkimuksen tarkoitus, aineistonkeruun toteutus sekä tietojen käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvät käytännöt. Tutkittaville kerrottiin, että heidän henkilöllisyytensä käsitellään täysin anonyymisti eikä yksittäisiä osallistujia voida tunnistaa tutkimusraportista.

Osallistujille korostettiin, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että heillä on oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman perusteluja ja ilman kielteisiä seuraamuksia. Osallistujille annettiin riittävästi aikaa perehtyä tutkimusta koskevaan informaatioon ja harkita osallistumistaan. Kaikki nauhoitettu aineisto hävitetään tietoturvailmoituksessa määritellyn aikataulun mukaisesti. Vapaaehtoinen suostumus vahvistettiin osallistumalla haastatteluun.

Edellä mainitut asiat käytiin lisäksi suullisesti läpi jokaisen haastattelun alussa, jotta osallistujilla oli selkeä käsitys tutkimukseen osallistumisen ehdoista ja jotta haastattelutilanteessa voitiin varmistaa avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri.

4 Tutkimustulokset

4.1 Nuorten urasuunnittelua ohjaavat arvot

4.1.1 Itseohjautuvuuden arvot urasuunnittelun keskiössä

Nuorten urasuunnittelua koskevassa puheessa arvot kiinnittyvät vahvasti konkreettisiin työelämän piirteisiin ja siihen, millaista työtä nuoret toivovat tulevaisuudessa tekevänsä. Näistä keskeisimmäksi nousivat itseohjautuvuuteen liittyvät arvot, jotka korostuivat laajasti kaikissa nuorten urapohdinnoissa.

Nuorten mukaan itseohjautuvuuden toteutuminen riippuu monista tekijöistä. Nuoret korostivat tulevaisuuden uratoiveissa tärkeäksi erityisesti vapautta ja riippumattomuutta sekä mahdollisuutta vaikuttaa oman työn sisältöön, työn tekemisen tapoihin ja aikatauluihin. Työn toivotaan olevan joustavaa ja perinteisiä, tiukasti rajattuja työelämän rakenteita halutaan usein välttää. Tämä näkyi myös nuorten suhtautumisessa perinteiseen kokoaikaiseen palkkatyöhön, jota ei välttämättä koettu houkuttelevaksi, mikäli se ei mahdollista riittävää joustavuutta tai oman elämän hallintaa.

Itseohjautuvuuteen kytkeytyi vahvasti tavoite saavuttaa tasapaino työn ja vapaa-ajan välillä. Monille haastateltaville tämä oli keskeinen tekijä, jonka pohjalta he tekevät tietoisia valintoja tulevien opiskelu- ja työpaikkojen suhteen. Kun nuoret pystyvät toteuttamaan työssään itseohjautuvuuteen liittyviä arvoja, he kokevat työnsä mielekkääksi ja houkuttelevaksi. Mielekäs työ puolestaan lisää valmiutta joustaa tietyissä asioissa, kuten satunnaisissa ilta- tai viikonlopputöissä.

Nuori 2 kertoi, että aiemmin hänen arvonsa painottuivat enemmän taloudelliseen menestymiseen, joka merkitsi hänelle pitkiä työpäiviä ja kovaa työntekoa. Nykyään hän kuitenkin priorisoi omaa hyvinvointia sekä tasapainoa työn ja vapaa-ajan välillä. Muutokseen ovat vaikuttaneet hänen aiemmat työkokemuksensa, joissa työ saattoi aiheuttaa liiallista kuormitusta ja stressiä.

Nuori 2 kertoi, että hänen suunnitelmiinsa hakeutua opetuslalle ovat vaikuttaneet muun muassa työn aktiivinen luonne sekä sen tarjoama mahdollisuus vaikuttaa oman työn sisältöön, mikä puolestaan tuo vaihtelua ja mielekkyyttä arkeen. Lisäksi hän näkee opettajan työn sopivan itselleen selkeiden työaikojen, pitkien lomien ja vapaiden viikonloppujen ansiosta.

Hän pitää myös pitkän tähtäimen valmentajan uraa mielekkäänä ja motivoivana, vaikka valmennustyön aikataulut voivat olla vaihtelevia ja poiketa tavanomaisista työajoista. Nuori 2 totesi, että

tehdessään omaehtoista ja itselleen merkityksellistä työtä tasapaino ei kärsi, vaikka työ sisältäisi ajoittain epäsäännöllisiä työtunteja:

Mä tykkään opettajan työssä siitä rytmistä, että mulla on päivät töitä ja illat ja viikonloput vapaat. Lisäksi on pitkät lomat. Valmennuksessa ei tietty oo niin selkeitä työaikoja, mutta kyllä sen balanssin pystyy siitakin löytämään. Kaiken saa aina aikaa, jos vaan haluaa järjestää sen ja se duuni on itelleen mielekästä ja sellasta, että sitä voi tehdä omilla ehdoilla. Molemmat duunit on kans semmosia liikkuvia ja monipuolisia mistä mä tykkään. Mulle ei sovi olleenkaan semmonen rutiininomainen toimistotyö. En jaksa tuijottaa vaan ruutuun. (Nuori 2)

Samankaltaisia teemoja nousi esille myös Nuori 4:n arvopuheessa. Hänelle tulevaisuuden työssä on tärkeää se, että siinä pystyy vaikuttamaan niin työn sisältöön kuin työn aikatauluihin ja tätä kautta mahdollistamaan tasapainon työn ja vapaa-ajan välillä. Myös hän kokee opettajan työn tarjoavan hyvät edellytykset näiden arvojen toteutumiselle:

Työltä toivon semmoista luovaa tekemistä ja semmoista, että pystyy itse määrittelemään, mitä tehdään. Tykkään opettajuudessa siitä, että se on selkeää. Siinä on ne tunnit, ja pystyn itse suunnittelemaan tietyn sisällön tiettyyn aikaan. Sitten ei myöskään lähde liikaa tekemään, jolloin työn jälkeen on myös riittävästi vapaa-aikaa. (Nuori 4)

Nuori 4 tiedostaa, että opettajan työ ei aina noudata tarkkoja aikatauluja ja, että tietynlaista metatyötä saattaa joutua tekemään myös varsinaisen työajan ulkopuolella. Hän kokee kuitenkin, että tehdessään itselleen merkityksellistä ja tärkeää työtä hän on valmis joustamaan näistä aiemmin mainituista selkeistä raameista. Työn mielekkyys mahdollistaa tämän siten, että hän kokee edelleen voivansa hallita työtään.

Nuori 3 korosti tasapainon merkitystä erityisesti tulevaisuutta silmällä pitäen. Hän toivoo aikanaan perustavansa perheen, minkä vuoksi hänelle on tärkeää, että tulevaisuuden työ on sellainen, että se mahdollistaa joustavan yhdistämisen työn ja perhe-elämän välillä:

Haluan ja toivon mukaan saan lapsia. Totta kai haluan, että mulla on mahdollisuus olla hyvin läsnä niiden elämässä. Niin että semmoinen tasapaino ehkä oman työn ja muun ajan välillä on mulle tärkeä asia. (Nuori 3)

Nuori 5 puolestaan toi esiin tasapainon merkityksen hieman eri näkökulmasta. Hän on seurannut omien vanhempiansa yrittäjyyttä, jossa työn ja muun elämän yhdistäminen on ollut ajoittain haastavaa. Tämän kokemuksen kautta hän arvostaa erityisen paljon sitä, että tulevaisuuden työ mahdollistaa hänelle tasapainon ja joustavan arjen, jotta työnteko ei hallitse kaikkea muuta elämää:

Mun äidillä on tosi paljon tällä hetkellä asiakkaita ja sitten just siinä huomaa, että se vaikuttaa tosi paljon muuhun aikaan sitten se työ. Mulle olis tärkeää ehkä että olisi

enemmän sellaista balanssia ja pystyisi vaikuttaa työaikoihin enemmän ja just siihen, että saisi pidettyä oikeasti vapaa-aikaakin. (Nuori 5)

Nuori 1 on urheilu-uransa vuoksi hieman erilaisessa asemassa muihin haastateltaviin verrattuna. Hänelle tämä tarkoittaa ainakin toistaiseksi sitä, että työn pitää mahdollistaa harjoittelun ja kilpailemisen. Urasuunnitteluun sidotussa arvopuheessa hän korosti erityisesti vapauden ja riippumattomuuden arvoja. Hän totesi, että vaikkei olisi urheilija, hänen ajatuksensa työelämästä olisivat todennäköisesti samansuuntaiset:

Kun mä oon miettinyt, mitä työtä mä haluan tehdä, niin olen todennut, että en halua sellaista, että olen riippuvainen jostain, vaan mä haluaisin itse määritellä omat työajat ja oman työn sisällöt. Mä en halua olla riippuvainen siitä, että on tiukasti kahdeksasta neljään esimerkiksi töissä. En halua olla riippuva sellaisista perinteisistä työelämän raameista, vaan haluan mennä ennemminkin sellaisen oman kaavan mukaan. (Nuori 1)

Nuori 1 on havainnut, että hänen ystävänsä, jotka tekevät pitkiä työpäiviä, ovat usein väsyneitä eivätkä jaksaa tehdä työpäivien jälkeen mitään muuta. Näiden esimerkkien kautta nuorelle on muodostunut tavoite löytää työ, joka mahdollistaa tasapainoisen arjen ja itseohjautuvuuden, eikä johda sellaiseen tilanteeseen, jossa työ hallitsee kaikkea muuta elämää.

4.1.2 Urapohdintoihin liitetyt inhimilliset arvot

Itseohjautuvuuden arvojen ohella nuorten urapohdinnoissa korostuivat vahvasti myös inhimilliset arvot, kuten yhdenvertaisuus, tasa-arvo, rehellisyys ja luottamus. Nämä arvot liittyivät erityisesti siihen, miten nuoret haluavat kohdata ihmisiä työssään ja millaisessa työyhteisössä he toivovat toimivansa.

Kaikki haastateltavat suunnittelevat hakeutuvansa sellaisiin ammatteihin, joissa keskiössä on toisten auttaminen ja ohjaaminen, mikä heijastaa inhimillisten arvojen keskeistä roolia heidän urasuunnittelussaan. Monet nuorista kokivat tärkeäksi sen, että voivat omalla työpanoksellaan tukea ihmisten kehitystä ja tavoitteiden saavuttamista. Ennen kaikkea nuorille on tärkeää kohdata jokainen ihminen oikeudenmukaisesti, oli kyse oppilaasta, potilaasta tai asiakkaasta. Inhimillisten arvojen merkitys korostui myös työyhteisöistä puhuttaessa, jolloin nuoret painottivat yhdenvertaisen, tasa-arvoisen ja luottamuksellisen ilmapiirin tärkeyttä.

Nuori 3:n arvopuhe heijasti vahvasti inhimillisten arvojen merkitystä omissa urahaaveissa. Hän pitää tulevaisuuden työssä erityisen tärkeänä mahdollisuutta auttaa muita ja nähdä konkreettisesti ihmisten kehitystä oman työnsä kautta. Hän kokee puheterapeutin työn vastaavan hyvin omia

arvojaan, sillä työ perustuu tiiviisiin ihmiskohtauksiin sekä luottamuksen ja rehellisyyden rakentamiseen asiakassuhteissa.

Tasapuolista kohtelua ja oikeudenmukaisuutta korostavia arvoja nousi esiin myös Nuori 5:n arvo-puheessa, mutta hänen kohdallaan ne kytkeytyivät erityisesti työympäristöön ja työn rakenteisiin. Hän toivoo valmistuttuaan fysioterapeutiksi pääsevänsä työskentelemään yksityiselle puolelle, sillä hän kokee sen mahdollistavan omien arvojensa toteutumisen paremmin kuin julkisella sektorilla. Hänelle on tärkeää kohdata jokainen potilas yksilöllisesti ja tarjota juuri heidän tarvitsemansa hoito ja huomio. Julkisen puolen rajallisten resurssien vuoksi hän kokee yksityisen puolen tarjoavan paremmat edellytykset tällaisen palvelun toteutumiselle:

Julkisella puolella sä oot vähän niin kuin yksi potilas muiden joukossa. Musta tuntuu, että se menee vähän silleen liukuhihnalla. Mulle olis tärkeätä yksityisellä puolella työskentelyssä se, että asiakas saa siellä yksityiskohtaisempaa palvelua. Siellä on enemmän resursseja ja palvelu on enemmän personoitua. (Nuori 5)

Nämä arvot eivät rajoittuneet hänen puheessaan pelkästään asiakastyöhön, vaan ulottuvat myös työyhteisöön. Nuori 5 on aiemmissa työpaikoissa kohdannut epäoikeudenmukaista toimintaa, minkä vuoksi hän pitää nykyään erityisen tärkeänä työntekijöiden tasapuolista kohtelua ja matalaa hierarkiaa:

Mulla on työkokemusta silleen, että erotellaan tosi vahvasti, että kuka on johtaja ja miksi hän saa tehdä tietyt asiat ja sitten, että me muut ollaan vähän alempiarvoisia, niin meidän pitäisi tehdä tällaisia asioita. Mun mielestä se ei ole yhtään kivaa, ja toivon että olisi enemmän sellasta tasapuolista kohtelua. (Nuori 5)

Nuori 2 on aiempien työkokemustensa kautta tullut tietoisemmaksi siitä, millaiset arvot ovat hänelle työelämässä keskeisiä. Hän kuvasi esimerkiksi aiempia työkokemuksiaan myynnin parissa tilanteina, joissa on ajoittain joutunut toimimaan omien arvojensa vastaisesti. Tämä on ilmennyt esimerkiksi epäoikeudenmukaisuuden ja epärehellisyyden kokemuksina silloin, kun on joutunut myymään sellaisia tuotteita, joihin ei ole itse uskonut tai joita ei ole aidosti pitänyt asiakkaan kannalta hyödyllisinä.

Nuori 2 arvomaailma painottuukin nykyään ihmisläheisyyteen, rehellisyyteen ja toisten oikeudenmukaiseen ja tasavertaiseen kohtaamiseen. Hänelle on tärkeää rento ja avoin ilmapiiri, jossa ihmisten kohtaaminen on luontevaa, aitoa ja perustuu molemminpuoliseen luottamukseen. Hänen urasuunnitelmansa kohdistuvat sellaisen työn mahdollistamiseen, jossa hän voi opettaa, ohjata ja tukea toisten kehitystä omalla työpanoksellaan:

Miksi mä tykkään opettamisesta ja valmentamisesta on se, että nään siinä, kun joku kehittyy ja saavuttaa omia tavoitteitaan tai tavoittaa sitä omaa potentiaalia. Parasta on se, kun näkee jossain, kun se huomaa itse, että se on kehittynyt vaikka jossain. Se, että on itse pystynyt vaikuttaa siihen, niin siitä tulee hyvä fiilis ainakin itselle. (Nuori 2)

Myös Nuori 1:n ja Nuori 4:n arvopuheessa inhimilliset arvot näyttäytyivät keskeisinä työelämän arvoina. Heille turvallinen, tasa-arvoinen ja luottamuksellinen työilmapiiri oli jopa tärkeämpää kuin se, että kaikki työtehtävät olisivat itselleen mielekkäitä. Molemmat kokivat, että vähemmän miellyttävät tai rutiininomaiset tehtävät ovat ajoittain hyväksyttäviä, jos työyhteisössä vallitsee oikeudenmukainen kohtelu, hyvä yhteishenki ja kokemus arvostuksesta. Heidän puheessaan korostui ajatus siitä, että työn mielekkyys rakentuu työtehtävien lisäksi myös siitä, millaisessa ilmapiirissä työtä tehdään ja miten ihmisiä kohdataan.

4.2 Arvot yrittäjyyden kontekstissa

4.2.1 Yrittäjyyttä tukevat arvot

Nuorten puheessa yrittäjyys näyttäytyi pääosin myönteisenä uravaihtoehtona erityisesti sen mahdollistaman autonomian vuoksi. Yrittäjyyteen liitetyt itseohjautuvuuden arvot, kuten vapaus, joustavuus, riippumattomuus ja mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöön olivat samoja arvoja, jotka nousivat keskeisiksi myös nuorten urasuunnittelua koskevassa arvopuheessa. Tämän vuoksi yrittäjyys tuntui monista nuorista mielekkäältä uravaihtoehdolta omien arvojensa näkökulmasta.

Nuorten mukaan yrittäjyys merkitsee ennen kaikkea mahdollisuutta vaikuttaa omaan työhön niin sisällöllisesti kuin aikataulullisesti. Yrittäjyyteen liitettiin ajatuksia riippumattomuudesta, luovuudesta sekä mahdollisuudesta toimia itse ”oman työnsä pomona”.

Nuori 1 oli haastattelun alusta saakka korostanut kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan. Esimerkiksi fyysioterapian opintoihin hakeutuminen kytkeytyy osittain ajatukseen siitä, että häntä kiinnostaisi mahdollisesti tulevaisuudessa toimia alalla yrittäjänä. Hän totesi, että omat arvot toteutuisivat parhaiten juuri yrittäjyyden kautta. Hän liitti yrittäjyyteen erityisesti sen mahdollistaman työn vaihtelevuuden ja oman arjen joustavan rytmittämisen, jotka puolestaan vastaavat hänen vapautta ja riippumattomuutta korostavia arvoja:

Normityössä teet samoja asioita joka päivä samaan aikaan, mutta sitten jos olisit yrittäjä, sulla olisi enemmän semmoista päätäntävaltaa siihen, että voit vapaammin muokata sun päivärytmiä. (Nuori 1)

Nuori 1 pohdinnoissa toistui usein viittaus hänen urheilijataustansa, joka tuo yrittäjyysajatteluun oman ulottuvuutensa. Kilpaurheiluun liittyvät tavoitteellisuus, itsensä johtaminen ja vastuun

kantaminen muistuttavat monin tavoin yrittäjämäistä toimintatapaa. Lisäksi urheilijana hän kokee tarvitsevansa työltään joustavuutta, jotta harjoittelu ja kilpailut on mahdollista sovittaa yhteen työn kanssa. Nämä saattavat vahvistaa kokemusta siitä, että yrittäjäyys tuntuu sopivalta vaihtoehdolta hänen elämäntilanteeseensa tarjoamalla paremmin ajallista vapautta sekä mahdollisuuden rytmittää työtä oman arjen ehdoilla.

Nuoret 2 ja 4 totesivat, etteivät tällä hetkellä tähtää alaan, joka tukisi yrittäjäyttä. Heidän tavoittelemallaan alalla, opettajuudessa, yrittäjäyys ei ole sellaisenaan mahdollista, eikä se siten ainakaan tois- taiseksi ole kummallakaan uravaihtoehdona. Kumpikin kuitenkin näkee yrittäjäydessä paljon hou- kuttelevia piirteitä eivätkä näin ollen sulje pois mahdollisuutta toimia yrittäjänä tulevaisuudessa, mi- käli jokin idea syntyisi.

Nuori 4 totesi, että yrittäjäyys kyllä mahdollistaisi hänelle tärkeiden arvojen toteutumisen. Häntä houkuttelee yrittäjäydessä erityisesti sen tarjoama vapaus, joka tarkoittaa hänelle mahdollisuutta suunnitella työn sisältöä sekä luovasti että aikataulullisesti. Vuosi sitten hakiessaan medianomin opintoihin hän pohti myös yrittäjäyttä vaihtoehtona tämänkaltaisen työn toteuttamiseen. Hän kokee voivansa nähdä itsensä yrittäjänä, jos oma työ antaisi siihen mahdollisuuden, mutta ei tämän takia tähtää johonkin tietylle alalle. Hän pohtii, että voisi tulevaisuudessa esimerkiksi harkita sivutoimista yrittäjäyttä oman päätyön ohella:

Näkisin itseni toimivan yrittäjänä, jos uravalinta antaa siihen mahdollisuuden tai sitä voisi tehdä tulevaisuudessa, vaikka oman työn ohella, mutta ei se ole semmoinen, että sen takia tietoisesti hakeutuisin johonkin. (Nuori 4)

Nuori 3 kertoi näkevänsä yrittäjäyden väylänä toteuttaa itselleen tärkeitä arvoja ja omien periaattei- den mukaista työtä jopa paremmin kuin tavallisessa palkkatyössä. Myös häntä yrittäjäydessä vetää puoleensa sen tarjoama mahdollisuus vaikuttaa joustavammin työn sisältöön ja aikatauluihin. Hän on pohtinut yrittäjäyttä yhtenä vaihtoehtona puheterapeutina toimimiselle, mutta vasta myöhem- mässä vaiheessa. Hän kokee, että ensikosketus alaan on helpompaa saada jonkin suuremman taho alla, jossa hän voi kartuttaa kokemusta ennen oman yrityksen perustamista. Joustavuuden lisäksi hän korosti yrittäjäydessä myös sen taloudellisia mahdollisuuksia:

Yrittäjäydessä mua houkuttelee ainakin se, että voi itse tehdä päätöksiä, ja vaikuttaa sii- hen, kuinka monta asiakasta tapaavat päivässä ja millaiset sun työajat on. Jos itse olisin yrittäjä, niin totta kai mulla olisi enemmän vaikutusvaltaa kaikkiin tuollaisiin asioihin. Kyllä mä sanoisin, että yrittäjäydessä on paremmatkin mahdollisuudet toteuttaa omia arvoja, kun pystyt itse vaikuttaa täysin siihen sun työn sisältöön. Jos yrittäjänä huomaat, että joku potilas tarvitsee esimerkiksi enemmän apua niin sulla on itellään päätösvalta vaikuttaa siihen avunmäärään. Totta kai se vaatii paljon enemmän työtä kuin tavallinen

työskentely. Mutta, jos yritys menestyy, niin kyllä siinä on totta kai paljon paremmat ansaitsemismahdollisuudet kuin tavallisessa työpaikassa. Se on raskasta, mutta jos se onnistuu, se on palkitsevaa. (Nuori 3)

4.2.2 Yrittäjyyttä rajoittavat arvot

Nuoret liittivät yrittäjyyteen myönteisten piirteiden ohella myös rajoitteita ja arvojen välisiä ristiriitoja, jotka heikensivät sen houkuttelevuutta uravaihtoehtona. Aineistossa nousi esiin selkeä ristiriita: yrittäjyyden koettiin tarjoavan väylän itseohjautuvuuden ja autonomian toteuttamiseen, mutta nuorten tärkeänä pitämä työn ja vapaa-ajan tasapaino ei näyttäytynyt yrittäjyydessä yhtä helposti saavutettavana.

Yrittäjyyteen yhdistetyt rajoitteet liittyivät puolestaan siihen, etteivät nuoret välttämättä kokeneet yrittäjyyttä vielä ajankohtaisena tai itselleen realistisena vaihtoehtona. Osan kohdalla tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että ala, jolle he ovat tällä hetkellä suunnitelleet suuntautuvansa ei yksinkertaisesti tue yrittäjyyttä. Toisia yrittäjyys taas kiinnostaisi ja oma ala mahdollistaisi sen, mutta he kokivat, ettei heillä ole vielä riittävästä kokemuksesta alalta, jotta yrittäjyys olisi ajankohtainen vaihtoehto. Nuoret totesivat voivansa nähdä itsensä yrittäjinä, mikäli oma urapolku sen mahdollistaisi, mutta he eivät valitse alaansa ensisijaisesti yrittäjyyden perusteella.

Nuori 1 kohdalla yrittäjyyden konkreettinen toteutuminen on hänellä vielä hahmottumassa. Työkokemuksen puute aiheuttaa hänelle toistaiseksi tietynlaista epävarmuutta siitä, millaisissa uratilanteissa hän ylipäätään pystyy kuvittelemaan itsensä tulevaisuudessa toimivan ja näkeekö hän todellisuudessa itsensä esimerkiksi yrittäjän roolissa:

Jos en olisi urheilija, olisin tässä vaiheessa jo tehnyt töitä aika paljon. Mulla olisi ehkä enemmän kokemusta erilaisista työpaikoista ja enemmän tietoa siitä, mitä mä haluaisin tehdä. Sit mä tietäisin ehkä sen alan, mitä mä oikeasti haluaisin tehdä. Koska nythän mulla ei oo semmoista tarkkaa tietoa siitä, mitä mä haluaisin opiskella tai missä mä haluaisin tehdä töitä. (Nuori 1)

Nuori 5 suhtautuu yrittäjyyteen varovaisesti heijastaen omien vanhempiensa kokemuksia yrittäjyydestä. Hän ei koe, että hänelle tärkeä arvo, työn ja vapaa-ajan tasapaino, toteutuisi yrittäjyydessä samalla tavalla kuin tavallisessa palkkatyössä. Vanhempiensa esimerkki on osoittanut, kuinka yrittäjyydessä on ajoittain haastavaa erottaa työ ja vapaa-aika, mikä pahimmillaan voi johtaa uupumukseen. Nuori 5 pitääkin palkkatyötä toistaiseksi sopivampana uravaihtoehtona, sillä se tarjoaa selkeämmät raamit työn ja vapaa-ajan tasapainolle, sellaiselle arvolle, joka on hänelle keskeinen tulevaisuuden uran näkökulmasta:

Yrittäjyydessä on niin paljon vastuuta ja kaikki on tavallaan susta itsestään kiinni. Mulla on ollut tosi ristiritaiset ajatukset sen suhteen, kun välillä se tuntuu tosi niin kuin siltä, että se voisi olla oma juttu. Mutta sitten just kun on huomannut kaikkia tuollaisia vähän negatiivisempia juttuja, niin pitäisi kyllä ainakin pohtia tosi tarkkaan, että lähtee siihen hommaan. (Nuori 5)

Nuori 5:n nostama teema työn ja vapaa-ajan tasapainon haasteista yrittäjyydessä toistui myös muiden haastateltavien puheissa. Vaikka yrittäjyyden nähtiin tarjoavan mahdollisuuden vapauteen ja itseohjautuvuuteen, siihen liitettiin riskejä selkeiden raamien katoamisesta sekä työn ja muun elämän tasapainon häiriintymisestä, asioista, joita nuoret pitivät erityisen tärkeinä omissa urasuunniteluun ja tulevaisuuden työhön liittyvissä arvoissaan. Tämä korostui jokaisen nuoren puheessa ja sai heidät pohtimaan, onko yrittäjyys kuitenkin sellainen vaihtoehto, mikä olisi omien arvojen kannalta suotuisaa.

Nuori 1 näki yrittäjyydessä negatiivisena puolena juuri sen, että työpäivä ei välttämättä päädy samalla tavalla kuin palkkatyössä lähdettyään työpaikalta kotiin, vaan siinä työt voivat jatkua ympäri-vuorokauden:

Normityössä periaatteessa unohdat ne asiat sen työpäivän jälkeen, kun taas jos sinulla on oma yritys, mietit koko ajan noita asioita ihan saman mihin aikaan. Sulla ei periaatteessa lopu se työpäivän mihinkään. (Nuori 1)

Samankaltaisia näkemyksiä esittivät myös Nuoret 2 ja 4, joille työn ja vapaa-ajan tasapaino on keskeinen tulevaisuuden työelämää koskeva arvo. Nuori 4 totesi, että vaikka yrittäjyys tarjoaa vapautta oman työn järjestämiseen, voi raja työn ja muun elämän välillä hämärtyä, kun selkeät työajat puuttuvat. Tämä koettiin ristiriitaisena suhteessa omiin arvoihin.

Toinen nuorten yrittäjyyteen liittämä rajoite oli tulojen epäsäännöllisyys. Huomionarvoista on, että taloudelliseen turvallisuuteen ja vakauteen liittyvät arvot eivät juuri korostuneet nuorten urasuunnittelussa yleisellä tasolla. Tämä voi johtua siitä, että palkkatuloa pidetään usein itsestään selvänä osana tulevaisuuden työtä, kun taas yrittäjyys koetaan riskialttiimpana vaihtoehtona, jolloin tulotason merkitys nousee vahvemmin esiin.

Nuori 2 liitti yrittäjyyteen epävarmuuden tekijöitä juuri taloudellisesta näkökulmasta. Vertaillen sitä tavalliseen palkkatyöhön, koki hän tavallisen palkkatyön takaavan vakaamman tulotason verrattuna yrittäjyyteen:

Yrittäjyys on oikeastaan aika haastava ja kukaan ei tee sinun puolestasi yhtään mitään, kaikki asiat pitää tehdä itse. Kyllä siihen liittyy paljon riskejäkin, paljon taloudellisia juttuja. Kyllä siinä pitäisi tienata aika hyvin, että pystyisi sitten kaikki maksut

kattamaan. Niin kyllä ehkä palkkatyö tarjoaa vakaamman turvan semmoiseen vakaaseen elämään. (Nuori 2)

Samoilla linjoilla yrittäjyyden epäsäännöllisistä tuloista oli Nuori 1:

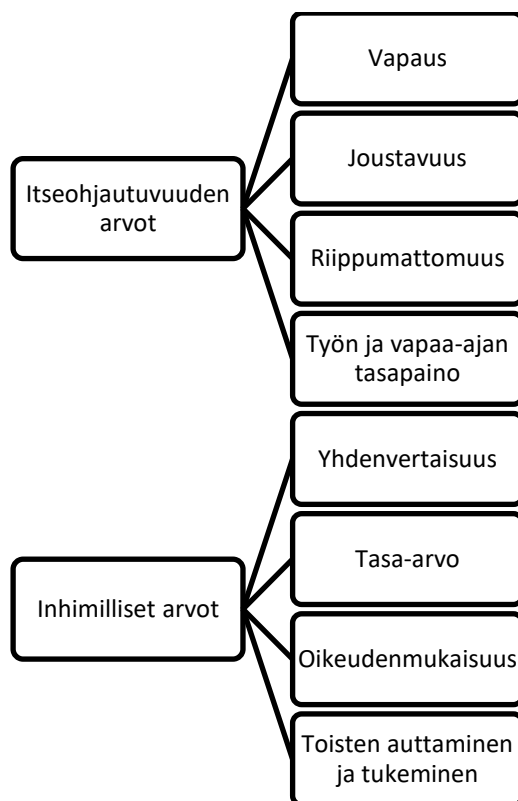
No, yrittäjänä tulothan ei esimerkiksi ole itsestäänselvyys, että ne vaihtelevat tosi paljon. Välillä pitää olla valmis siihen, että tulee tosi vähän tuloja, kun taas tuollaisessa palkkatyössä sä saat joka kuukausi sen saman palkan. (Nuori 1)

Nuori 3:n puheessa yrittäjyyden rajoitteet liittyivät ennen kaikkea elämäntilanteeseen ja perheeseen liittyviin arvoihin. Hän totesi, että pitää yrityksen perustamista realistisena vaihtoehtona vasta myöhemmällä iällä, koska siihen liittyy paljon aikaa ja sitoutumista, ja hän haluaa ensin perustaa perheen, jolle pystyy olemaan mahdollisimman läsnä:

No siis kyllähän mä oon miettinyt just sitä, että puheterapeuttina, niin kyllä siinä ihan hyvinkin voisi aloittaa oman yrityksen. Mutta kyllä ehkä myöhemmällä iällä vasta. Just kun se vie niin paljon aikaa ja mä kuitenkin haluan lapsiakin ja tälleen, niin sitten vasta vanhempana mahdollisesti. (Nuori 3)

4.3 Yhteenveto tuloksista

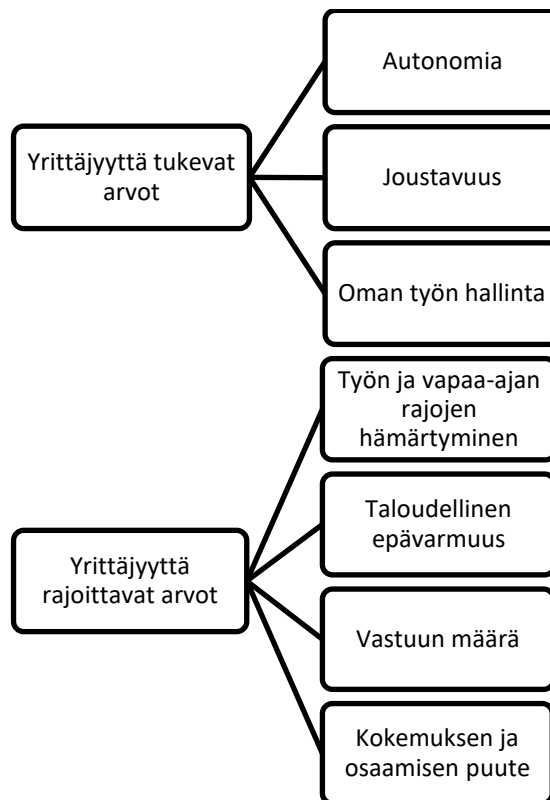
Kuvio 4 esittää nuorten urasuunnittelussa esiin nousseet arvot. Nämä arvot liittyivät vahvasti työelämän konkreettisiin odotuksiin ja siihen, millaista työtä pidettiin mielekkäänä tulevaisuudessa.

Kuvio 4. Nuorten urasuunnittelua ohjaavat arvoteemat

Kuvio havainnollistaa, että nuorten arvomaailma rakentui kahden pääteeman ympärille: itseohjautuvuuden arvoihin ja inhimillisiin arvoihin. Nämä arvot muodostivat taustan sille, miten nuoret arvioivat myös yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

Kuvio 5 nostaa esiin ne arvot ja arvoriitit, joita nuoret liittivät yrittäjyyteen pohiessaan sitä mahdollisena uravaihtoehtona. Kuvio havainnollistaa, että yrittäjyyteen liitetty autonomia, joustavuus sekä oman työn hallinta olivat nuorille tärkeitä asioita, mutta niiden rinnalla korostuivat työn ja vapaa-ajan tasapainoon, taloudelliseen vakauteen ja elämäntilanteeseen liittyvät rajoitteet.

Kuvio 5. Yrittäjyyteen liitetty arvotemat

Kuviossa esitetyt yrittäjyyttä rajoittavat arvot nousivat keskeisiksi pohdinnoiksi nuorten arvioissa, tukeeko yrittäjyys heidän arvojaan vai onko palkkatyö toistaiseksi arvojen kannalta sopivampi vaihtoehto. Näiden arvojen toteutumisella oli merkittävä rooli siinä, miten nuoret arvioivat yrittäjyyden sopivuutta omiin tulevaisuuden suunnitelmiinsa.

5 Johtopäätökset

5.1 Tulosten tulkinta

Tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys tarkasteli sitä, millaisena uravaihtoehtona yrittäjyys näytetään nuorille henkilökohtaisten arvojen näkökulmasta. Tutkimuksen päätutkimuskysymystä täsmennettiin kahdella alakysymyksellä, jotka tarkastelivat sitä, millaisia merkityksiä nuoret liittävät omiin arvoihinsa pohtiessaan tulevaisuuden uraansa sekä millaisena mahdollisuutena nuoret näkevät yrittäjyyden omien arvojensa toteuttamisen kannalta ja miten tämä heijastuu heidän yrittäjyysaikomuksiinsa.

Vastauksena ensimmäiseen alakysymykseen siitä, millaisia merkityksiä nuoret liittävät omiin arvoihinsa pohtiessaan tulevaisuuden uraansa, havaittiin, että nuorten urasidonnaisessa arvopuheessa henkilökohtaiset arvot ilmenivät konkreettisina toiveina siitä, millaisen uran nuoret haluavat itselleen rakentaa. Arvot kietoutuvat suoraan yhteen nuorten uratoiveiden kanssa ja ohjaavat sitä, millaisia työympäristöjä ja urapolkuja nuoret pitävät itselleen sopivina.

Nuorten urasuunnittelussa korostuivat erityisesti Schwartzin arvomallin (1992) yksilölliset, muutosvalmiuden ulottuvuuteen sijoittuvat itseohjautuvuuden arvot, joista vapaus, riippumattomuus, joustavuus sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön nousivat keskeisiksi uravalintoja ohjaaviksi tekijöiksi. Nuoret painottivat erityisesti työn ja vapaa-ajan tasapainoa sekä mahdollisuutta rakentaa itselleen yksilöllinen ja omiin elämäntavoitteisiin sopiva ura.

Yksilöllisten arvojen rinnalla nuorten urasidonnaisessa arvopuheessa korostuivat myös inhimilliset arvot, kuten yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus sekä luottamus ja rehellisyys. Nuorille oli tärkeää, että omalla työllä voidaan tukea ihmisten kehitystä ja tavoitteiden saavuttamista sekä kohdata jokainen omassa työssään tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisina. Schwartzin arvomallissa (1992) nämä heijastavat mallin yhteisöllisiä arvoja, ja liittyvät erityisesti itsensä ylittämisen ulottuvuuden universalismin ja hyväntahtoisuuden arvoihin, joille keskeistä on muun muassa ympärillä olevien ihmisten hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäminen.

Vaikka nuorten urasidonnaisessa arvopuheessa korostui sekä yksilöllisten että yhteisöllisten arvojen piirteitä, eivät ne Schwartzin arvomallin mukaan ole kuitenkaan keskenään ristiriidassa. Arvoulottuvuuksien välillä ei tapahdu vastakkainasettelua, sillä muutosvalmiuden ja itsensä ylittämisen ulottuvuudet ovat arvomallissa vierekkäisiä toisiaan tukevia ulottuvuuksia, minkä vuoksi ne voivat ilmetä samanaikaisesti esimerkiksi samassa uravalinnassa. (Schwartz 2012, 8.)

Vastauksena toiseen alakysymykseen siitä, millaisena mahdollisuutena nuoret näkevät yrittäjyyden omien arvojensa toteuttamisen kannalta sekä miten tämä heijastuu heidän yrittäjyysaikomuksiinsa, havaittiin, että yrittäjyys näyttäytyi houkuttelevana vaihtoehtona erityisesti niille nuorille, jotka korostivat yksilöllisiä itseohjautuvuuteen liittyviä arvoja. Nuorten arvot ohjaavat heidän kiinnostustaan yrittäjyyteen erityisesti silloin, kun he kokevat sen tarjoavan mahdollisuuden toteuttaa itselleen tärkeitä asioita, kuten autonomiaa, joustavuutta ja vaikutusvaltaa omaan työhönsä.

Kuten teoriassa aiemmin todettiin, yrittäjyys voi tarjota väylän itseohjautuvuuden arvojen toteuttamiseen mahdollistamalla itsenäisyyden, vapauden sekä oman toiminnan suuntaamisen (Karimi & Makreel 2020, 2–3). Tältä osin tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joissa on todettu, että tällaiset yksilöllisyyttä korostavat arvot pitävät sisällään sellaisia piirteitä, jotka voidaan nähdä edistävän yrittäjyysaikomuksia (Hueso ym. 2021, 206).

Samalla yrittäjyyteen liitettiin kuitenkin epävarmuutta. Muun muassa taloudellinen riski, vastuun määrä sekä työn ja vapaa-ajan rajojen hämärtyminen herättivät nuorissa huolta. Edellä mainituista erityisesti nuorten korostama työn ja vapaa-ajan tasapainon tärkeys näyttäytyi tekijänä, jonka ei nähty toteutuvan yrittäjyydessä yhtä hyvin kuin palkkatyössä, mikä vähensi yrittäjyyden houkuttelevuutta. Näin aineistossa ilmeni jännite arvojen välillä. Yrittäjyys mahdollistaa toisaalta vapautta, mutta saattaa samalla heikentää tasapainoa ja työmäärän hallintaa. Tämä havainto on linjassa aieman teorian kanssa, jonka mukaan yrittäjyys sisältää paitsi merkittäviä mahdollisuuksia myös huomattavia riskejä. Yrittäjämäinen toiminta vaatii sekä fyysistä että psyykkistä ponnistelua, ja siihen voi liittyä paljon epävarmuutta, taloudellisia menetyksiä sekä jatkuvaa vastuun kantamista. (Kirkley 2016; Gorgievski ym. 2018.)

Tuloksissa havaittiin, että yrittäjyydestä kiinnostuneet nuoret suunnittelivat suuntautuvansa aloille, joilla yrittäjyys näyttäytyy ensisijaisesti ammatinharjoittamisen muotona erityisesti ihmisten terveyden tai kehityksen edistämiseen liittyvissä tehtävissä, eikä niinkään uuden, taloudelliseen kasvuun tähtäävän yritystoiminnan perustamisena. Tämä kytkeytyy nuorten korostamien inhimillisten arvojen ohella Schwartzin arvomallin yhteisöllisiin arvoihin.

Aiemmassa tutkimuksessa ei ole kuitenkaan selkeitä viitteitä siitä, että yhteisöllisillä arvoilla olisi suoraa yhteyttä yksilön aikomuksiin perustaa yritys. Toisaalta tällainen halu edistää muiden ihmisten hyvinvointia omien etujen tavoittelun sijaan voidaan linkittää osittain sosiaaliseen yrittäjyyteen, jossa keskeisenä tavoitteena on tunnistaa yhteiskunnallisia tarpeita ja vastata niihin luomalla sosiaalista hyötyä ja arvoa. Kun ihmisiä motivoi tällainen halu auttaa muita ja sitä kautta toteuttaa itseään,

ovat he todennäköisemmin halukkaampia ryhtymään sosiaalisiksi yrittäjiksi. (Yamini ym. 2022, 72, 90.)

Vaikka osa nuorista näki yrittäjyyden potentiaalisena tapana toteuttaa omia arvojaan, he eivät useimmiten pitäneet sitä vielä ajankohtaisena vaihtoehtona. Nuoret kokivat tarvitsevansa ensin lisää työkokemusta alalta tai mahdollisuuden työskennellä suuremmassa organisaatiossa ennen kuin voisivat harkita yrittäjyyttä realistisena vaihtoehtona. Näin ollen konkreettisia yrittäjyysaikomuksia ei ollut myöskään päässyt kehittymään.

Nuorten puheessa korostui erityisesti kokemus riittämättömästä osaamisesta ja vähäisestä työkokemuksesta, mikä heikensi luottamusta omaan kykyihinkin toimia yrittäjänä. Tämä yhtyy aiempaan teoriaan. Yrittäjyys edellyttää tietoa, taitoa ja kokemusta, joka taas karttuu opiskelun ja käytännön työn kautta. Tällaisten yrittäjyystaitojen kehittyminen vahvistaa ihmisen minäpystyvyyttä ja sitä kautta luottamusta omaan kykyihinkin toimia yrittäjänä. Mitä kyvykkäämpänä ihminen kokee itsensä, sitä vahvemmaksi muodostuu hänen aikomuksensa harjoittaa yrittäjämäistä käyttäytymistä. (Kautonen ym. 2013; Kirkley 2016.)

Sen lisäksi, että nuori kokee minäpystyvyyttä, on tärkeää, että hän pystyy sietämään yrittäjyyteen liittyviä epävarmuuden tekijöitä. Aiempi teoria korostaa, että yrittäjälle tärkeä ominaisuus, riskinsietokyky, vahvistuu taitojen, tiedon ja kokemuksen karttuessa, mikä lisää yksilön itsevarmuutta kohdata yrittäjyyteen kuuluvia haasteita. Ne, jotka eivät pidä yrittäjyyteen liitetyistä ominaisuuksista tai eivät koe riskinsietokykyä omaksi vahvuudekseen, suuntautuvat mieluummin työskentelemään jo olemassa oleviin organisaatioihin kuin harkitsevat oman yrityksen perustamista. (Kirkley 2016; Gorgievski ym. 2018.)

Yhteenvedona tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että yrittäjyys näyttäytyy nuorille uravaihtoehtona, joka voi tarjota väylän omien arvojen toteuttamiseen, mutta jota pidetään realistisena vasta silloin, kun omat taidot, kokemus ja elämäntilanne vastaavat nuorten omakohtaisia käsityksiä yrittäjyydestä ja sen edellytyksistä. Nuorten henkilökohtaiset arvot ohjaavat heidän kiinnostustaan yrittäjyyttä kohtaan, mutta varsinainen aikomus ryhtyä yrittäjäksi edellyttää kuitenkin muutakin kuin arvojen sopivuutta.

Tutkimuksen tulokset tarjoavat myös käytännöllisiä näkökulmia nuorten yrittäjyyteen kannustamiseen. Syventymällä nuorten subjektiivisiin näkemyksiin, voidaan tuottaa tärkeää tietoa siitä, miten nuoria voidaan jatkossa tukea ja kannustaa yrittäjyyteen heidän arvojensa pohjalta. Päätöksenteon näkökulmasta tulokset osoittavat, että nuoria tulisi jatkossa rohkaista tarkastelemaan yrittäjyyttä

myös omien arvojensa pohjalta. Tämä edellyttää nuorten arvojen tunnistamista ja sen näkyväksi tekemistä, miten yrittäjyys voi toimia väylänä näiden arvojen toteuttamiseen.

Koska nuoret liittivät yrittäjyyteen epävarmuutta ja kokemusta oman osaamisen riittämättömyydestä, jotka puolestaan rajoittavat heidän yrittäjyysaikomustensa kehittymistä, tulisi yrittäjyysopetuksen kiinnittää enemmän huomiota nuorten minäpystyvyyden vahvistamiseen tarjoamalla konkreettista tietoa yrittäjyyden käytännön puolista.

Lisäksi tulokset tarjoavat muille samankaltaisessa tilanteessa oleville nuorille mahdollisuuden pohdita, millaisia arvoja yrittäjyydessä voidaan kokea toteutuvan. Tulokset auttavat nuoria hahmottamaan, millaisissa uravaihtoehdoissa heidän arvonsa voivat toteutua, vertailla omia arvojaan muiden kokemuksiin ja arvioimaan realistisesti voisiko yrittäjyys olla heille varteenotettava tapa toteuttaa omia arvojaan.

5.2 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksia ajatellen olisi mielenkiintoista selvittää, millaiset henkilökohtaiset arvot korostuvat niiden nuorten keskuudessa, jotka ovat jo ilmaisseet vahvoja yrittäjyysaikomuksia tai ovat ryhtyneet yrittäjiksi. Tässä yhteydessä olisi mielenkiintoista selvittää, millainen merkitys arvoilla on ollut näiden nuorten urasuunnittelun kannalta ja ovatko he valinneet yrittäjyyden juuri siitä syystä, että se mahdollistaa heille tärkeiden arvojen toteuttamisen.

Lisäksi henkilökohtaisia arvoja olisi mielenkiintoista tutkia sosiaalisen yrittäjyyden kontekstissa. Tässä voisi tutkia esimerkiksi sitä, millaisia arvoja sosiaaliseen yrittäjyyteen suuntautuneet ihmiset omaavat ja yhtyvätkö nämä Schwartzin arvomallin yhteisöllisiin itsensä ylittäviin arvoihin. Tätä kautta voisi mahdollisesti löytää linkin yhteisöllisten arvojen ja yrittäjyysaikomusten välillä, jota aiemmat tutkimukset eivät ole vielä selvästi osoittaneet.

Kolmas mielenkiintoinen suuntaus voisi olla tutkia pitkittäistutkimuksilla sellaisia nuoria, jotka ovat uransa alkuvaiheessa ilmaisseet kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan omien arvojensa näkökulmasta, mutta eivät vielä tässä vaiheessa kokeneet omaavansa tarpeeksi tietoa ja taitoa yrityksen perustamiseen. Pitkittäistutkimuksella voitaisiin selvittää, vahvistuvatko näiden nuorten yrittäjyysaikomukset sitä mukaan, mitä enemmän kokemusta ja tietoa he ovat valitsemaltaan alaltaan kartuttaneet.

Lähteet

- Ajzen, I. (1991) The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, Vol. 50 (2), 179-211.
- Ajzen, I. (2011) The theory of planned behaviour: Reactions and reflections. *Psychology & health*, Vol. 26 (9), 1113-1127.
- Braun, V. – Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101.
- Carsrud, A. – Brännback, M. (2011) Entrepreneurial Motivations: What Do We Still Need to Know? *Journal of small business management*, Vol. 49 (1), 9-26.
- Cassell, C. – Bishop, V. (2019) Qualitative Data Analysis: Exploring Themes, Metaphors and Stories. *European management review*, Vol. 16 (1), 195-207.
- Eriksson, P. – Kovalainen, A. (2016) *Qualitative methods in business research*. 2. p. Sage Publications, London.
- Eskola, J. – Suoranta, J. (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Espíritu-Olmos, R. – Sastre-Castillo, M. A. (2015) Personality traits versus work values: Comparing psychological theories on entrepreneurial intention. *Journal of Business Research*, Vol. 68 (7), 1595-1598.
- Ettis, S. A. (2022) How do personal values help to build generation Y's entrepreneurial intentions? The role of gender differences. *Gender in management*, Vol. 37 (1), 108-125.
- Fayolle, A. – Liñán, F. – Moriano, J. A. (2014) Beyond entrepreneurial intentions: values and motivations in entrepreneurship. *International entrepreneurship and management journal*, Vol. 10 (4), 679-689.
- Gorgievski, M. J. – Stephan, U. – Laguna, M. – Moriano, J. A. (2018) Predicting Entrepreneurial Career Intentions: Values and the Theory of Planned Behavior. *Journal of career assessment*, Vol. 26 (3), 457-475.
- Guevara-Otero, N – Vargas-Perez, A. M. – Segovia-Pérez, M. – Laguna-Sánchez, P. (2026) Motivation to lead and entrepreneurial intention: the mediating effect of individual entrepreneurial orientation. *International entrepreneurship and management journal*, Vol. 22 (1), 20, Article 20.
- Haanpää, L – Tuppurainen, S. (2012) *Nuoret yrittävät*. Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura, Helsinki.
- Helkama, K. (2025) Suomalainen identiteetti ja arvot: sosiaalipsykologista historiaa. *Psykologia*, Vol. 53 (4), 302-320.

- Hintikka, J. – Taipale-Erävala, K. – Lehtinen, U. – Eskola, L. (2023) Let's be entrepreneurs – Finnish youth's attitudes toward entrepreneurship. *Journal of enterprising communities*, Vol. 17 (4), 856-874.
- Hueso, J. A. – Jaén, I. – Liñán, F. (2021) From personal values to entrepreneurial intention: a systematic literature review. *International journal of entrepreneurial behaviour & research*, Vol. 27 (1), 205-230.
- Ivanycheva, D. – Schulze, W.S. – Lundmark, E. – Chirico, F. (2024), Lifestyle Entrepreneurship: Literature Review and Future Research Agenda. *Journal of Management Studies*, Vol. 61 (5), 2251-2286.
- Joensuu-Salo, S. – Varamäki, E. – Viljamaa, A. (2016) Yrittäjyysaikomusten ja niihin vaikuttavien tekijöiden kehittyminen ammatillisella toisella asteella opinnoista työelämään. *Yrittäjyyskasvatuksen aikakauskirja* (1), 61-84.
- Jokinen, A. (2021) Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>, haettu 3.3.2026.
- Juhila, K. (2021) Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>, haettu 25.2.2026.
- Kautonen, T. – van Gelderen, M. – Tornikoski, E. T. (2013) Predicting entrepreneurial behaviour: a test of the theory of planned behaviour. *Applied Economics*, Vol. 45 (6), 697-707.
- Kautonen, T. – van Gelderen, M. – Fink, M. (2015) Robustness of the Theory of Planned Behavior in Predicting Entrepreneurial Intentions and Actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol 39 (3), 655-674.
- Karimi, S. – Makreel, A. S. (2020) The Role of Personal Values in Forming Students' Entrepreneurial Intentions in Developing Countries. *Frontiers in psychology*, Vol. 11, Article 525844.
- Kirkley, W. W. (2016) Entrepreneurial behaviour: the role of values. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, Vol. 22 (3), 290-328.
- Krueger, N. F. – Reilly, M. D. – Carsrud, A. L. (2000) Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of business venturing*, Vol. 15 (5), 411-432.

- Kruse, P. – Wach, D. – Costa, S. – Moriano, J. A. (2019) Values Matter, Don't They? – Combining Theory of Planned Behavior and Personal Values as Predictors of Social Entrepreneurial Intention. *Journal of social entrepreneurship*, Vol. 10 (1), 55-83.
- Kummitha, R.K.R. – Honig, B. – Urbano, D. (2025) Social Entrepreneurship: A Well-Being Based Approach. *Journal of Business Ethics*, Vol. 200, 557-597.
- Malmstrom, M. – Oqvist, A. (2024) Constructing an Entrepreneurial Identity: How Enterprise Intentions Among Young People are Motivationally Formed. *Entrepreneurship research journal*, Vol. 14 (1), 187-224.
- NYT Nuorten tulevaisuusraportti (2025) <https://nuortenny.fi/wp-content/uploads/2025/09/Data-kooste-NYT-Tulevaisuusraportti-yrittajyys-2025.pdf>, haettu 22.9.2025.
- Schwartz, S. H. (2012) An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, Vol. 2 (1).
- Siikki, J. (2019) Korkeakouluopiskelijoiden minäpystyvyys ja yrittäjyysintention. Diplomityö. Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT.
- Turayev, M. – Cho, Y. C. (2018) Exploring Perceived Attitudes, Subjective Norms, and Perceived Behavioral Control on Intention of Youth Entrepreneur. *Journal of Marketing Thought*, Vol. 5 (3), 10-16.
- Turunen, T. (2018) Can role model videos boost students' entrepreneurial intentions? Pro gradu. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Vilén, H. (2022). Korkeakoulun yrittäjyystoimenpiteiden vaikutus yrittäjäaikomukseen ja yrittäjäuraan. Diplomityö. Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT.
- Yamini, R. – Soloveva, D. – Peng, X. (2022) What Inspires Social Entrepreneurship? The Role of Prosocial Motivation, Intrinsic Motivation, and Gender in Forming Social Entrepreneurial Intention. *Entrepreneurship research journal*, Vol. 12 (2), 71-105.
- Zhao, H. – Seibert, S. E. – Hills, G. E. (2005) The Mediating Role of Self-Efficacy in the Development of Entrepreneurial Intentions. *Journal of applied psychology*, Vol. 90 (6), 1265-1272.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

1. Tausta ja nykytilanne

- Voisitko alkuun kertoa tämänhetkisestä opiskelu- ja työtilanteestasi sekä lyhyesti ajatuksistasi tulevaisuuden suhteen?
- Millaisia opinto- ja työkokemuksia sinulla on ollut aiemmin?
- Miksi olet hakeutunut tai olet hakeutumassa juuri näihin opiskelu- ja työpaikkoihin?

2. Tulevaisuuden urasuunnitelmat

- Millaisia ajatuksia sinulla on tällä hetkellä tulevaisuuden työstäsi?
 - Millaiset ovat suunnitelmasi koskien työtä lyhyellä aikavälillä, esim. välittömästi opintojen jälkeen?
 - Millaiset ovat haaveesi koskien työtä pidemmällä aikavälillä?
- Millaiset asiat ovat mielestäsi tärkeimpiä, kun ajattelet tulevaa uraasi tai työtäsi?
- Onko sinulla ollut joitakin tilanteita tai kokemuksia, jotka ovat vaikuttaneet ajatuksiisi tulevasta urastasi tai muokanneet ajatuksiasi siitä, millainen ura voisi olla sinulle sopiva?

3. Arvot elämässä

- Mitkä arvot koet itsellesi tärkeiksi?
- Miksi juuri nämä arvot ovat sinulle tärkeitä?
- Koetko, että jotkut arvot ovat sinulle tärkeämpiä nyt kuin aiemmin?

4. Arvot työ- ja urapohdintoissa

- Onko sinulla sellaisia arvoja, joiden toteutuminen työssäsi tai urallasi olisi sinulle erityisen tärkeää?
- Onko jokin työ tai uravaihtoehto sellainen, joka tuntuisi sinusta väärältä arvojesi vuoksi?

- Onko sinulla mahdollisesti jo ollut sellaisia tilanteita, jossa arvosi ovat vaikuttaneet siihen, millaista työtä olet päättänyt tekemään?

5. Yrittäjyys uravaihtoehtona

- Millaisia ajatuksia tai mielikuvia sinulla on yrittäjyydestä?
- Oletko koskaan harkinnut yrittäjyyttä uravaihtoehtona? Miksi / miksi et?
- Mitkä asiat yrittäjyydessä houkuttelevat tai mietityttävät sinua? Miksi?

6. Näkemykset yrittäjyyden ja arvojen suhteesta

- Näetkö yrittäjyyden mahdollisena tapana toteuttaa sinulle tärkeitä arvoja? Voiko se toisaalta toimia esteenä? Millä tavalla?
- Onko jokin tietty sinulle tärkeä arvo sellainen, jonka koet olevan erityisen hyvin toteutettavissa yrittäjyydessä? Tai toisaalta erityisen huonosti?
- Koetko, että yrittäjyys vastaa arvojasi paremmin, huonommin vai eri tavoin kuin palkkatyö?

7. Loppupohdinta

- Onko jotain sellaista, mitä emme ole vielä tässä keskustelleet, mutta koet tärkeäksi sinun arvojesi, urasuunnittelusi tai yrittäjyyden kannalta?

Liite 2 Ilmoitus tekoälyn (AI) käytöstä

Olen käyttänyt generatiivista tekoälyä opinnäyteprosessini tukena sen eri vaiheissa ja eri tarkoituksiin. Käyttämäni työkalut, niiden käytön tarkoitus sekä tekoälyn tuotosten verifioimiseksi tekemäni toimet on kuvattu alla. Samalla vakuutan, että olen käyttänyt tekoälykaluja asianmukaisella huolellisuudella, olen ilmoittanut niiden käytöstä voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti ja otan täyden vastuun tämän työni sisällöstä kokonaisuudessaan.

Käytetty työkalu: OpenAI:n ChatGPT (GPT-5 versio)

1. Käytön vaihe: Tutkimusaiheen ideointi ja rajaaminen
 - Käyttötarkoitus: Käytin ChatGPT alustavan tutkimusaiheen ideointiin ja rajaamiseen
 - Esimerkki syöttötiedosta (11.8.2025.): Mistä aiheesta voisin lähteä tekemään pro gradu tutkielmaa, jos minua kiinnostaa nuorten tai opiskelijoiden päätökset lähteä yrittäjiksi?
 - Todentaminen: Tekoäly ehdotti, että voisin lähteä tutkimaan esimerkiksi nuorten yrittäjyyshalukkuuden taustatekijöitä, kuten persoonallisuuden piirteitä, yrittäjyyden roolimalleja, yrittäjyyskasvatuksen kokemuksia tai sosiaalista pääomaa.
2. Käytön vaihe: Tutkimuskysymysten selkeyttäminen
 - Käyttötarkoitus: Käytin ChatGPT tutkimuskysymysten selkeyttämisen tukena
 - Esimerkki syöttötiedosta (8.12.2025.): Teen laadullista pro gradu – tutkimusta, jossa haluan tarkastella henkilökohtaisten arvojen merkityksiä nuorten uravalinnoissa, ja sitä miten he näkevät yrittäjyyden mahdollisena uravaihtoehtona omien arvojen toteuttamiseen. Voitko tämän perusteella auttaa selkeyttämään tutkimuskysymyksiäni: Millainen merkitys henkilökohtaisilla arvoilla on nuorten yrittäjyysaikomuksiin? Kokevatko nuoret yrittäjyyden mahdollisena väylänä omien arvojen toteuttamiseen?
 - Todentaminen: Tekoäly ehdotti tutkimuskysymysten vaihtoehtoisia esittämistapoja ja korosti, että laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskysymysten muotoilussa kannattaa painottaa kokemuksia, merkityksiä ja tulkintoja.
3. Käytön vaihe: Tekstin kieliäsen tarkistaminen ja sujuvoittaminen

- Käyttötarkoitus: Käytin ChatGPT oman tekstini kielentarkistukseen sekä yksittäisten lauseiden, virkkeiden tai lyhyiden tekstiosuuksien uudelleenmuotoiluun saadakseen niistä selkeämmät sekä akateemiseen tyyliin sopivimmat
- Esimerkki syöttötiedosta (2.2.2026): Voitko parantaa seuraavan lauseen sujuvuutta ja kieliooppia: Nuori 2 kertoi, että suunnitelmiin hakeutua opetuslalle vaikutti esimerkiksi työn aktiivinen luonne sekä sen tarjoama mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöön, mikä puolestaan tuo vaihtelua ja mielekkyyttä arkeen.
- Todentaminen: Tekoäly antoi kehitysehdotuksia, miten lauseita voisi selkeyttää ja muotoilla uudelleen akateemiseen tyyliin sopivammaksi.

Liite 3 Tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi	Henkilökohtaisten arvojen merkitys nuorten yrittäjyysaiko- muksissa
2. Rekisterinpitäjä	Lilia Emaldynova, lilia.l.emaldynova@utu.fi 20540 TURKU
3. Vastuuhenkilöiden yhteystiedot	Lilia Emaldynova, lilia.l.emaldynova@utu.fi 20540 TURKU
4. Henkilötietojen käsittelyn tarkoi- tukset ja käsittelyn oikeusperuste	Tutkimuksessa kerätään haastatteluita, joissa selvitetään, miten henkilökohtaiset arvot ohjaavat nuorten uravalintoja, sekä näkevätkö nuoret yrittäjyuden mahdollisena uravaihto- ehtona omien arvojen toteuttamiseen. Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittely- perusteena on ☒ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (ylei- nen etu 6 art. 1 a-kohta) ☐ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta) ☐ muu mikä _____
5. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja: nimi, ikä, sähköpostiosoite, koulutus ja työkokemus
6. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät	Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuo- lelle.
7. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
8. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	Haastattelunauhoitteista laaditaan tekstitiedostot ja nau- hoitteet tuhotaan. Samalla tutkimusaineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot. Tietoja säilytetään enintään 01.09.2026 asti, jonka jälkeen aineisto hävitetään tietotur- vallisesti.
9. Rekisteröidyt oikeudet	Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koske- viin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaise- mistä tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vas- tustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen

	poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti. Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.
10. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Kaikki tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.
11. Tiedot automaattisen päätöksen- teon ml. profiloinnin olemassa- olosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profi- loinnin tekemiseen.

Liite 4 Tutkimustiedote

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tutkimuksen nimi

Henkilökohtaisten arvojen merkitys nuorten yrittäjyysaikomuksissa

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Miten henkilökohtaiset arvot ohjaavat nuorten uravalintoja, sekä näkevätkö nuoret yrittäjyyden mahdollisena uravaihtoehtona omien arvojen toteuttamiseen.

Osallistumisen vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voitte kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai peruuttaa suostumuksenne syytä ilmoittamatta, milloin tahansa tutkimuksen aikana ilman, että siitä aiheutuu Teille minkäänlaisia kielteisiä seuraamuksia. Jos päätätte peruuttaa suostumuksenne, peruutukseen mennessä jo kerättyä aineistoa käytetään tutkimustarkoitukseen anonymisoituna ja luottamuksellisesti.

Lukekaa rauhassa tämä tiedote. Jos Teillä on kysyttävää, voitte olla yhteydessä tutkijaan, jonka yhteystiedot löytyvät asiakirjan lopusta.

Tutkimuksen toteuttaja

Tämän tutkimuksen toteuttamisesta vastaa Turun yliopiston kauppakorkeakoulun yrittäjyyden pääaineopiskelija Lilia Emaldynova.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä on Lilia Emaldynova, joka vastaa tutkimuksen yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tieteellisessä tutkimuksessa henkilötietojen käsittely perustuu yliopistolaisissa annettuun tehtävään ja sillä toteutetaan yleistä etua.

Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutetaan laadullisella tutkimusmenetelmällä. Aineisto kerätään haastattelujen avulla, joiden kesto on keskimäärin 60 minuuttia. Haastateltavan luvalla tutkimushaastattelut tallennetaan sekä ääni- että tekstitiedostona.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Tutkimuksessa henkilöllisyytenne on ainoastaan tutkijan tiedossa, ja tutkija on salassapitovelvollinen. Kaikkia Teistä kerättäviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä tietojanne voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista.

Tutkimusrekisteriin tallennetaan vain tutkimuksen tarkoituksen kannalta välttämättömiä henkilötietoja. Tutkija ei anna teidän nimeänne tai yhteystietojanne ulkopuolisille. Tutkimustuloksissa ja muissa asiakirjoissa Teihin viitataan vain tunnistekoodilla, esimerkiksi nimikirjaimin tai pseudonyymillä. Rekisteriä säilytetään tutkijan tietokoneella/käyttämässä pilvipalvelussa salasanalla turvatussa kansiossa, kunnes tutkimus on päättynyt. Rekisteritietoja ja tutkimustietoja säilytetään erikseen.

Jos päätätte peruuttaa suostumuksenne, peruuttamiseen mennessä kerättyä aineistoa käytetään tutkimuksessa anonymisoituna ja luottamuksellisesti.

Tutkimuksen kustannukset ja rahoitus

Tutkimukseen osallistuminen on Teille maksutonta. Tutkimuksesta ei makseta palkkiota, eikä tutkimukseen osallistumisesta aiheutuvia mahdollisia ansionmenetyksiä tai matkakustannuksia korvata.

Lisätietoja

Jos Teillä on kysyttävää tutkimuksesta, voitte olla yhteydessä tutkijaan. Hänen kanssaan voitte keskustella kaikista tutkimuksen aikana mahdollisesti ilmenneistä kysymyksistä ja muista mieltänne askarruttavista asioista.

Yhteystiedot:

Lilia Emaldynova, lilia.l.emaldynova@utu.fi

SUOSTUMUS HAASTATTELUTUTKIMUKSEEN

Minua on pyydetty osallistumaan *Henkilökohtaisten arvojen merkitys nuorten yrittäjyysaikomuksissa* -tutkimukseen.

Olen perehtynyt tutkimustiedotteeseen ja saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen yhteydessä suoritettavasta tietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita tutkimukseen osallistumista.

Ymmärrän, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus, milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta, keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Suostumuksen peruuttamisesta ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia. Olen tietoinen siitä, että suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa, anonymisoituna ja luottamuksellisesti.

Vahvistan vapaaehtoisen suostumuksen haastateltavaksi osallistumalla tutkimukseen.